

İÇİNDƏKİLƏR

✂ Universitet xəbərləri	3
✂ <i>Günay Kərimova</i> . “Elm və Sənət Məclisi” haqqında təəssüratım	17
✂ “ <i>Futbol +</i> ” qəzetinin <i>Hamlet İ saxanlı ilə müsahibəsi</i> . (Tahir)	20
✂ “ <i>Xəzər Xəbər</i> ”in kimyaçı alim <i>Təranı Məmmədova ilə müsahibəsi</i> . (Afaq Əbdülqızı)	22
✂ Mədəniyyət	26
✂ <i>Richard Rousseau</i> . Kazakhstan: Continuous Improvement or Stalemate in its Relations With China?	28
✂ <i>Mərziyə Əlizadə</i> . Böyük alimin xatirəsinin işığında	33
✂ <i>Milli az- in xalq artisti Həmidə Ömərova ilə müsahibəsi</i> . (Səmirə Bəhbudqızı)	36
✂ <i>Aleksandra Bitusikova</i> . Avropada doktorantura təhsili islahatı	38
✂ <i>Şahin Abbasov</i> . Azerbaijan: as Incomes Rise, Fortunetelling Booms	41
✂ <i>Купчик Олег Романович, Дамиров Али-Иса Умуд оглы</i> . Студенты-азербайджанцы г. Киева и Революционное движение в Украине (1900 – 1917 гг.)	42
✂ İslam dünyada	46
✂ Elm	48
✂ Dünya	50
✂ <i>Antonio Tabukki</i> . Çeşir pişiyi	52
✂ Sosial	56
✂ <i>Cəlaləddin Rumi</i> . Rübailər	58
✂ Təbabət	63
✂ Mozaika	65
✂ İdman	68

1995-ci ilin
yanvarından çıxır

Təsisçi:
XƏZƏR UNIVERSİTƏSİ

Baş redaktor:
Hamlet İ SAXANLI

Baş redaktor müavini:
Əlirza BALAYEV

Redaksiya heyəti:
Camal MUSTAFAYEV
Camil HƏSƏNLİ
Nizami CƏFƏROV
Knyaz ASLAN
Əfqan ABDULLAYEV

Rəssam:
Mir Rafiq ƏBDÜLRƏHİMOV

Kompüter tərtibatçısı:
Nigar AYDƏMİROVA

Foto:
MEDIA MƏRKƏZİ
Ünvanımız:
Bakı, Məhsəti küçəsi 11,
(“Neftçilər” metrosunun yanı)
Faks: 498-93-79
Telefon: 421-79-16
421-10-93
E-mail: xazarxabar@khazar.org
Şəhadətnamə: 376
İndeks: 67178
Sifariş: 190
Tiraj: 3000

İCTİMAİ TV-NİN “QƏRİB AXŞAMLAR” PROQRAMINDA

Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İ saxanlı aprelin 19-da İctimai TV-nin “Qərib axşamlar” proqramında iştirak etdi, riyaziyyat və onun tətbiqi haqqında, həmçinin “Riyaziyyat və poeziya” mövzusunda suallara cavab verdi.

“PR” MÖVZUSUNDA SEMİNAR

Xəzər Universitetinin İctimai əlaqələr və media üzrə direktoru Əlövsət Əmirbəyli aprelin 20-də Cəlilabad rayonunda yerləşən, bölgənin ən böyük müəssisəsi olan Woodpecker şirkətində “PR (Public Relations-İctimai Əlaqələr) nədir?” mövzusunda bir

günlük seminar keçirdi. Seminarda şirkətin təsisçisi, rəhbərliyi və əməkdaşları iştirak etdilər. Ə. Əmirbəyli müasir dünyamızda “PR”-in rolu, onun tarixi və təsirləri haqqında məruzə etdi. Seminarın sonunda o, iştirakçıların suallarını cavablandırdı.

“XƏZƏR”İN ƏMƏKDAŞLARI LEYDEN UNİVERSİTETİNDƏ

Universiteit Leiden

“Avropa Birliyi Araşdırmaları üzrə dərş proqramlarının işlənilib hazırlanması və qabiliyyətlərin inkişaf etdirilməsi” adlı Tempus layihəsi çərçivəsində Siyasi elmlər və beynəlxalq münasibətlər departamentinin koordinatoru Baba Bayramlı və həmin departamentin müəllimi Aynur Cəfərova aprelin 15-21-ində Hollandiyanın Leyden Universitetində Avropa Birliyi araşdırmaları üzrə dərş

proqramlarının təhlili (Curriculum Review) prosesində iştirak etmişlər. Layihə çərçivəsində təhlil prosesi ilə yanaşı bir çox işgüzar görüşlər də keçirilmiş, əməkdaşlıq imkanları, Avropaşünaslıq üzrə tədris proqramlarının təkmilləşdirilməsi, mübadilə proqramlarının işlənilib hazırlanması və reallaşdırılması, müəllimlərin treninqi kimi məsələlər müzakirə olunmuşdur.

ƏMƏKDAŞIMIZIN HƏMMÜƏLLİFİ OLDUĞU KİTAB SPRINGER NƏŞRİYYATI TƏRƏFİNDƏN NƏŞR EDİLİB

Xəzər Universitetinin Ətraf mühit araşdırmaları mərkəzinin rəhbəri, Hidrologiya və su təsərrüfatı üzrə fəlsəfə doktoru Rövşən Abbasov Kaliforniya Universitetində (ABŞ-ın Davis şəhəri) Fulbright proqramı üzrə təhsil aldığı zaman digər müəlliflərlə birgə hazırladığı “Uzunmüddətli asılılıq və dəniz səviyyəsinin proqnozu” adlı kitab Springer nəşriyyatı tərəfindən çap olunmuşdur. Əməkdaşımızı təbrik edir, elmi yaradıcılığında ona yeni uğurlar arzulayırıq.

It has been publishing since January, 1995

Founder:
KHAZAR UNIVERSITY

Editor-in-chief:
Hamlet ISAXANLI

Associate editor:
Alirza BALAYEV

Editorial member:
Jamal MUSTAFAYEV
Jamil HASANLI
Nizami JAFAROV
Knyaz ASLAN
Afgan ABDULLAYEV

Design by:
Mir Rafiq ABDULRAHIMOV

Computer graphics:
Nigar AYDEMİROVA

Photo:
MEDIA CENTRE

Address:
11 Mahsati str., Baku,
(near the “Nefçilər” metro)
Fax: 498-93-79
Phone: 421-79-16
421-10-93
E-mail: redaksiya@khazar-viciv.org

Certificate: 376
Index: 67178
Order: 190
Copies: 3000

UNİVERSİTET XƏBƏRLƏRİ

“XƏZƏR”İN TARİXÇİ PROFESSORUNUN YENİ KİTABI

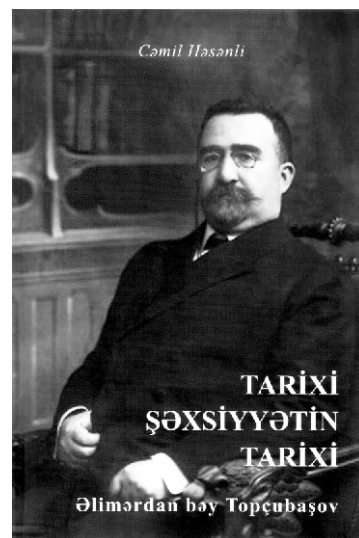
Tarix elmləri doktoru, professor Cəmil Həsənlinin “Tarixi şəxsiyyətin tarixi: Əlimərdan bəy Topçubaşov” adlı kitabı Azərbaycan Diplomatik Akademiyasının nəşriyyatında iki min nüsxə tirajla çapdan çıxmışdır.

Oxuculara təqdim edilən bu kitab Azərbaycanın böyük dövlət xadimi Əlimərdan bəy Topçubaşovun həyat və fəaliyyəti haqqındadır. C. Həsənlə əsəri Azərbaycan Diplomatik Akademiyasının layihəsi üzrə hazırlamışdır. Kitabın redaktoru Hafiz Paşayevdir.

Kitabda Əlimərdan bəy Topçubaşovun mənalı həyatı, 50 illik zəngin ictimai-siyasi fəaliyyəti araşdırılmış, Topçubaşovlar nəslinin iki əsrlik tarixinə ekskurs edilmişdir.

Çoxsaylı arxiv materialları əsasında yazılmış kitabda Azərbaycan milli hərəkatı, Rusiya müsəlmanlarının ümmətdən millətə doğru təkamülü, Azərbaycan Respublikasının təşəkkülü və beynəlxalq münasibətlərə daxil olmasında Əlimərdan bəyin yorulmaz fəaliyyəti işıqlandırılır. İlk dəfə olaraq əsərdə Topçubaşovun şəxsi arxivində saxlanılan materiallar əsasında Azərbaycan mühacirətinin Paris mərkəzinin siyasi-diplomatik addımları əhatə olunmuşdur.

Kitab Azərbaycanın XX əsr tarixinə maraq göstərən mütəxəssislər, diplomatiya tarixi və beynəlxalq münasibətlər ixtisası üzrə təhsil alan tələbələr, habelə yaxın keçmişin taleyüklü məsələlərinə maraq göstərən geniş oxucu dairəsi üçün nəzərdə tutulur.

MUZEY HƏFTƏSİ

Aprəl ayının 23-dən etibarən Tarix və arxeologiya departamentində muzey həftəsi elan olundu. Mühəndislik və tətbiqi elmlər, Humanitar və sosial elmlər, Təhsil fakültələrinin tələbələri Azərbaycan tarixi fənnindən dərslərini Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyində keçdilər. 1920-ci ildə əsas qoyulmuş bu muzey Qafqaz regionunda ən iri muzeylərdən biridir. Muzeyin yerləşdiyi bina 1896-cı ildə tikilib və iri neft maqnatı H.Z.Tağıyevə məxsus olub. Muzeyin kolleksiyalarında və fondlarında 2500-dən artıq eksponat toplanıb. Muzeyin 35 zalında nümayiş etdirilən zəngin ekspozisiya tamaşaçıları ölkənin qədim, orta əsrlər, yeni və ən yeni tarixi ilə tanış edir. Tələbələr eksponatları maraqla izləyərək, Azərbaycanın nə qədər qədim tarixə malik olduğunu bir daha şahidi oldular. Onlara dərs tapşırığı isə muzeydə gördükləri haqda rəy yazmaq oldu.

XƏZƏR UNİVERSİTETİNDƏ PROQRAMLAŞDIRMA TƏLİMİ

“İlk Addımlar” layihəsi və Xəzər İnternet İnstitutunun təşkilatçılığı ilə Xəzər Universitetinin Mərkəz kampusunda aprel-may ayları ərzində hər həftənin şənbə günləri pulsuz C++ proqramlaşdırma dilindən təlim keçirilmişdir.

Təlimdə Xəzər Universiteti, Odlar Yurdu, Milli Aviasiya Akademiyası, ADNA, BDU, BMS və s təhsil ocaqlarından 40-a yaxın tələbə iştirak etmişdir. Bütün dərslər videoya çəkilib, ilkaddimlar.com saytında yerləşdirilmişdir.

İNGİLİS DİLİ KURSU

Xəzər Universiteti İnkişaf Mərkəzi və İngilis dili departamenti hazırda British Council və Cambridge University Press'in birgə pilot layihəsi olan “English for Academics” layihəsini həyata keçirmişdir. Layihə çərçivəsində Xəzər Universitetinin qeyri-İngilis dili müəllimləri və ixtisası İngilis dili olmayan

doktorantura tələbələri üçün bir həftəlik (17-23 aprel) İngilis dili kurslarını İngilis dili departamentinin müdiri Calvin Tiessen aparmışdır. Kursun sonunda iştirakçılara British Council'in sertifikatı təqdim olunmuşdur.

ÖLKƏ XƏBƏRLƏRİ

YENİ TƏHSİL NAZİRİ TƏYİN EDİLDİ

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 22 aprel 2013-cü il tarixli Sərəncamı ilə Mikayıl Çingiz oğlu Cabbarov Azərbaycan Respublikasının təhsil naziri təyin olunmuşdur

Mikayıl Cabbarov 1976-cı il sentyabrın 19-da Bakıda anadan olub. Bakı Dövlət Universitetinin Beynəlxalq hüquq və beynəlxalq münasibətlər fakültəsini bitirib. ABŞ-ın Sakramento şəhərində Hüquq məktəbində, daha sonra Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetində iqtisadiyyat üzrə magistr dərəcəsi alıb. Nyu-York şəhərinin Vəkillər Kollegiyasının üzvüdür.

İlk əmək fəaliyyətinə 1995-ci ildə bank sektorunda başlayıb, 1999-2002-ci illərdə isə özəl sektorda hüquqşünas işləyib. 2002-2003-cü illərdə İqtisadi İnkişaf Nazirliyində məsləhətçi, 2003-2004-cü illərdə isə Azərbaycanda İxracın və İnvestisiyaların Təşviqi Fondunun prezidenti vəzifələrində çalışıb.

2004-cü il fevralın 20-də Azərbaycan iqtisadi inkişaf nazirinin müavini təyin olunub. 2009-cu il martın 6-dan isə "İçərişəhər" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsinin rəisi vəzifəsində çalışıb.

AMEA-NIN YENİ PREZİDENTİ SEÇİLDİ

Aprelin 24-də Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) illik ümumi yığıncağında akademik Akif Əlizadə AMEA-nın prezidenti seçilmişdir; Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 25 aprel 2013-cü il tarixli Sərəncamı ilə Akif Əlizadə AMEA-nın prezidenti vəzifəsinə təsdiq edilmişdir

Akif Əlizadə 1934-cü il fevralın 25-də Bakıda anadan olub. Azərbaycan Sənaye İnstitutunu bitirib. 1957-ci ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Geologiya İnstitutuna işə qəbul edilib və bu institutun direktoru vəzifəsində yüksəlib. 35 yaşında doktorluq dissertasiyası müdafiə edib.

A.Əlizadənin rəhbəri olduğu Geologiya İnstitutu Azərbaycan elmi müəssisələri sırasında ən çox qrant qazanan liderdir. İnstitut "Soros", "İNTAS", "NATO", "CRDF", "KOPERNİCUS" kimi məşhur fondlar, Ukrayna Elmi Fondu, Amerika Milli Elmi Fondu ilə qarşılıqlı maraq əsasında fəaliyyət göstərir və işləyir.

A. Əlizadə AMEA-nın prezidenti seçilənədək AMEA-nın vitse-prezidenti olmuş və prezident vəzifəsini icra etmişdir.

A.Əlizadə Azərbaycanın əməkdar elm xadimi, Dövlət Mükafatı laureatıdır. 2004-cü ildə "Şöhrət", 2008-ci ildə isə "Şərəf" ordeninə layiq görülüb.

İTV-NİN YENİ BAŞ DİREKTORU

Aprelin 23-də İctimai Televiziya və Radio Yayını Şirkəti Yayım Şurasının iclasında Cəmil Quliyev İctimai Televiziya və Radio Yayını Şirkətinin baş direktoru vəzifəsinə seçilmişdir

Cəmil Elşad oğlu Quliyev 1963-cü ildə Bakı şəhərində anadan olub. Ümumittifaq Kinematografiya İnstitutunda Kinorejissorluq ixtisası üzrə təhsil alıb. 1984-cü ildən "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında quruluşçu rejissor kimi çalışıb. Bir neçə bədii, sənədli, qısametrajlı bədii filmin, "Mozalan" satirik jurnalının bədii süljetlərinin müəllifidir. Quruluş verdiyi filmlər bir neçə xarici festivalda iştirak etmişdir. Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin dosenti, əməkdar incəsənət xadimidir. Azərbaycan Dövlət Film Fondunun direktoru, "Mədəniyyət" telekanalının baş direktorudur. 2012-ci ildə yeni yaradılmış Azərbaycan Respublikası Kinematografçılar İttifaqının icraçı katibi seçilib.

UNİVERSİTET XƏBƏRLƏRİ

ƏMƏKDAŞIMIZ MİLLİ SEMİNARDA

Xəzər Universitetinin əməkdaşı – Magistratura, doktorantura və elmi işlər bölməsinin müdiri, fəlsəfə elmləri üzrə fəlsəfə doktoru Eldar Şahgəldiyev aprelin 22-24-də Bakıda İSESCO və Təhsil nazirliyinin birgə təşkilatçılığı ilə “Ali təhsil müəssisələrində tədrisin planlaşdırılması və kurikulumun hazırlanması, insan ehtiyatları və universitetlərin idarə olunması” mövzusunda keçirilmiş Milli seminarda iştirak etmişdir. Tədbirdə İSESCO-nun nümayəndəsi Dr. Məhəmməd Hələl, Malayziya Beynəlxalq İslam Universitetinin Təhsil Problemləri İnstitutunun professoru Dr. Nik Əhməd Hişam və digər qonaqların, həmçinin yerli mütəxəssislərin məruzələri dinlənilmişdir. Əməkdaşımız Dr. Eldar Şahgəldiyev “Doktorantura təhsilində islahatların istiqaməti” mövzusunda təqdimatla çıxış etmişdir. Təqdimat iştirakçılar tərəfindən böyük maraqla qarşılanmışdır. E. Şahgəldiyevə seminarda iştirakına görə sertifikat təqdim olunmuşdur.

AMEC-İN NÜMAYƏNDƏSİ “XƏZƏR”DƏ

Aprelin 26-da Xəzər Universitetinin Karyera mərkəzi İnşaat mühəndisliyi və Neft-qaz mühəndisliyi ixtisasları üzrə təhsil alan II kurs tələbələrini üçün AMEC şirkətinin təqdimatını keçirdi. AMEC şirkətinin İnsan resursları şöbəsinin müdiri Səbinə Süleymanova tələbələrə şirkət haqqında, iyul

ayında keçiriləcək təqaüd proqramı və iş imkanları haqqında məlumat verdi.

Sonda tələbələr təqaüd proqramı üçün ərizə formasını dolduraraq, CV və qiymət cədvəllərini təqdim etdilər.

“EXPRESS BANK”IN TƏQDİMATI

Aprelin 26-da Xəzər Universitetinin Karyera Mərkəzi mərkəz kampusunda – İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin korpusunda “Express Bank”ın təqdimatını keçirdi. Bankın İnsan resursları şöbəsinin müdiri Afaq İsmayılova tələbələrə təcrübə proqramları və iş imkanları haqqında ətraflı məlumat verdi. Tələbələrin sualları cavablandırıldı. Fakültənin 3-cü və 4-cü kurs tələbələri bankın növbəti təqaüd proqramında iştirak etməyə dəvət olundular.

PSIXOANALİZİN PRAKTİKİ VƏ TƏTBİQİ METODLARI

Aprelin 26-da Xəzər Universitetinin Karyera mərkəzi Humanitar və sosial elmlər fakültəsinin psixologiya ixtisası üzrə təhsil alan tələbələrini üçün “Psixozanalizin praktiki və tətbiqi metodları” mövzusunda təlim keçirdi. Təlimçi Qlobal Təlim və Konsultant Şirkətinin yaradıcısı və başçısı Kənan

Rəhimov idi. Təlimdə tələbələrə psixozanaliz, onun tətbiqi metodları, nəzəriyyədən nəticəyə doğru gedən yol və s. mövzularda ətraflı məlumat verildi. Tələbələrin sualları cavablandırıldı. Təlimdən sonra tələbələr həmin şirkətdə iş imkanları haqqında da məlumat əldə etdilər.

“NEYRO - LİNQVİSTİK PROQRAMLAŞDIRMA” MÖVZUSUNDA TƏLİM

Aprelin 27-də Xəzər Universitetinin Karyera mərkəzi tələbələr üçün “Neuro-linqvistik proqramlaşdırma” mövzusunda təlim keçirdi. Təlimçi “Cəzibə qüvvəsi” fərdi inkişaf jurnalı və Təlim mərkəzinin rəhbəri Babək Bayramov idi. Təlimdə tələbələr

rə neuro-linqvistik proqramlaşdırmanın fərziyyələri, davranış və düşüncə, beynin instruksiyası, optimizm və pessimizm haqqında məlumat verildi. Tələbələrini maraqlandıran suallar geniş şəkildə izah olundu.

UNİVERSİTET XƏBƏRLƏRİ

ƏMƏKDAŞIMIZ ERASMUS MUNDUS TƏDBİRİNDƏ

Erasmus
Mundus

Xəzər Universiteti İnkişaf Mərkəzinin əməkdaşı Sevda Salayeva aprelin 29-u – mayın 1-də Erasmus Mundus proqramı WEBB layihəsi çərçivəsində Ukraynanın Odessa şəhərində keçirilən sonuncu seçim görüşündə iştirak etdi. Görüşə Odessa Milli

Universiteti ev sahibliyi edirdi. Nəzərdə tutulan qaliblərin siyahısı bir daha müzakirə edildi, təsdiq olunmaq üçün iştirakçı universitetlərə göndərildi.

Qeyd edək ki, proqramın yekun nəticəsi may ayının 17-də elan olunmuşdur.

“XƏZƏR”İN MÜƏLLİMİNİN MƏQALƏSİ AJİT-E AKADEMİK JURNALINDA

Xəzər Universiteti Jurnalistika departamentinin müəllimi fəlsəfə doktoru Vəfəli Ənsərovun “Private TV and Radio Broadcasting in Azerbaijan –Azerbaycan da Özel Radyo ve Televizyon Yayıncılığı” adlı elmi məqaləsi “AJİT-e internet” jurnalında dərc olunmuşdur (DOI: 10.5824/ 1309-1581.2013.1.005.x, AJİT-e: Online Academic Journal of Information Technology, ISSN: 1309-1581, 2013 Winter / Vol.: 4 - Num.: 10, <http://www.ajit-e.org>).

Əməkdaşımızı təbrik edirik!

İCTİMAİ TV-NİN “AÇIQ DƏRS” VERİLİŞİNDƏ

Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlı mayın 1-də İctimai TV-nin “Açıq dərs” verilişində ekspert kimi iştirak etdi. Verilişin mövzusu “Postmodernizm və ənənələr” idi. Həmin mövzuda

çıxış edən H. İsaخانlı müzakirə zamanı da öz mülahizələrini tamaşaçılara açıqladı. Studiyadakı auditoriyada Xəzər Universitetinin magistratura və doktorantura tələbələri də iştirak edirdilər.

OLİMPIADAYA HAZIRLIQLA ƏLAQƏDAR TOPLANTI

Mayın 2-də Xəzər Universitetində 04-05 may tarixlərində ölkə üzrə (Bakı, Şəki, Gəncə, Lənkəran, Mingəçevir və Sumqayıt şəhərlərində) keçiriləcək Olimpiadada iştirak edəcək nəzarətçilərin ümumi təlimatlandırma toplantısı keçirildi. Toplantını İctimai əlaqələr və media üzrə direktor, Olimpiadaya Hazırlıq üzrə Təşkilat Komitəsinin sədr müavini Əlövsət Əmirbəyli açaraq, ölkənin müxtəlif bölgələrində keçiriləcək Olimpiadanın əhəmiyyətindən danışdı. Ə. Əmirbəyli Olimpiadanın keçirilməsi, nəzarətçilərin fəaliyyəti haqqında məlumat verdi. O, olimpiada da iştirak edəcək nəzarətçilərə qaydalarla bağlı nümunələr göstərərək, imtahan prosesini izah etdi. Sonda Ə. Əmirbəyli toplantıda iştirak edən nəzarətçilərin çoxsaylı suallarını cavablandırdı və fəaliyyətlərində onlara uğurlar arzuladı.

VERGİLƏR NAZİRLİYİNİN KONFRANSINDA

Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin mayın 2-də “Marriott Abşeron” otelində “Asan imza - Mobil Hökumətin açarıdır” mövzusunda keçirdiyi konfransda müxtəlif nazirliklərin, hökumət qurumlarının nümayəndələri, özəl şirkətlərinin rəhbərləri və xarici dövlətlərin səfirləri ilə yanaşı Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlı da iştirak etdi.

“ELM VƏ SƏNƏT MƏCLİSİ” HAQQINDA TƏƏSSÜRATIM

Xəzər Universitetinin birinci kurs tələbəsiyəm. Universitetə gəlidiyim gündən burada keçirilən tədbirlərdə çox maraqla iştirak edirəm. Departament müdirimiz Roza müəllimin sayəsində də həmin tədbirlərdə tanınmış, görkəmli insanlarla tanış olmuşam, onları yaxından görmək mənə nəsb olub.

Universitetdə keçirilən növbəti tədbir haqqında eşidəndə artıq tədbirin adı məndə maraq yaratdı. “Elm və sənət məclisi” – adından başa düşdüm ki, bu tədbirdə alim və ziyalıların iştirakı ilə mədəniyyət və incəsənətin mühüm məsələləri haqqında danışılır. Belə söhbətlər mənə çox maraqlı gəlir. Qrup yoldaşlarım ilə birlikdə həmin tədbirdə iştirak etdik. “Elm və sənət məclisi”nin 57-ci məşğələsindəki mövzu ərəbşünas, şərşünas alim Teodor Adamoviç Şumovski haqqında idi. Məclisin rəhbəri olan Hamlet İsxanlı tədbirin əvvəlində Şumovski haqqında mühazirə söylədi. Bu günə qədər Şumovski haqqında informasiyam az idisə, bu maraqlı mühazirədən sonra artıq onun haqqında kifayət qədər biliyə sahib oldum.

Şumovskinin əsas yaradıcılıq və elmi nailiyyətləri sırasında Rusiyada birinci olaraq Quranın poetik tərcüməsi (bu əsər 1992-ci ildən 2008-ci ilədək olan dövrdə beş dəfə nəşr edilmişdir) göstərilə də, bizim üçün o, hər şeydən əvvəl, orta əsr Azərbaycan ədəbiyyatının klassiki Ətaallah Ərranini kəşf etmiş alimdir.

Şumovski öz əsərlərində, həmçinin, orta əsr ərəb dənizçiliyinin tarixi yolunu bərpa etmişdir. Onun yaratdığı “Ərəb dənizçiliyi” ensiklopediyası ərəblərin inkişaf etmiş, Avropa naviqasiyasının beşiyində duran və XVI əsrdə Şərqi Avropa istilacıları tərəfindən məhv edilmiş dənizçilik mədəniyyətini yüksək səviyyədə nümayiş etdirmişdir. Müqəddəs kitab “Qurani-Kərim”i rus dilinə tərcümə edən T.A.Şumovski yalnız 80 yaşında bunun üçün güc tapdığını söyləmişdir.

Tədbirdə mən həmçinin AMEA Tarix İnstitutunun əməkdaşı, professor Nərgiz Axundovanı da yaxından görə bildim və onun mühazirəsini dinlədim. N.Axundova T.Şumovskinin elmi fəaliyyətindən, onun şair kimi yaradıcılığından danışdı. Hətta mən tədbirdə Şumovskinin tələbəsi, tədqiqatçı Yuri Məmmədovu da gördüm və

fikirlərinə də qulaq asdım. Bayaقدan adını sadaladığım görkəmli şəxslərlə görüşmək, onları tanımaq, onları dinləmək şansı qazandığım üçün özümü çox xoşbəxt hiss edirəm.

Tədbirin sonunda Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri Hamlet İsxanlı ilə qısa dioloqum oldu. Mənim ixtisasımı soruşanda, “tarix və coğrafiya müəllimliyi”dir, dedim. O isə cavabında dedi: “demək müəllimlik, çox gözəl, çox gözəl!”. Onun müəllimlik sənətini nəyə görə xüsusi vurğuladığımı isə sonra başa düşdüm. Çox hörmət bəslədiyim universitetimizin başçısı müəllimlik peşəsini çox sevir və üstəlik də tarixə xüsusi sevgisi var. Bu isə məndə xüsusi stimül yaratdı və mənim ixtisasıma olan sevgimi daha da artırdı.

“Xəzər”də bu günə qədər oxuduğum qısa müddət ərzində mən çox maraqlı tədbirlərdə iştirak etdim və ziyalı insanları tanıdım. Hələ qarşıda mənə 3 il daha gözləyir. Və mən əminəm ki, bu 3 ildə də Xəzər Universitetində daha məzmunlu, daha maraqlı tədbirlər təşkil olunaq, biz də orda çox böyük həvəslə iştirak edəcəyik.

*Günay Kərimova,
Təhsil fakültəsi, I kurs tələbəsi*

UNİVERSİTET XƏBƏRLƏRİ

XƏZƏR UNİVERSİTETİNİN I-II-III-IV QRUPLARA DAXİL OLAN FƏNLƏR ƏSASINDA KEÇİRDİYİ OLİMPİADA- 2013-ün

YEKUNLARI HAQQINDA

Xəzər Universiteti hər il istedadlı və bacarıqlı şagirdləri aşkara çıxarmaq və mükafatlandırmaq məqsədilə Azərbaycanın tam orta məktəblərinin XI sinif şagirdləri arasında I-II-III-IV qruplara daxil olan fənlər əsasında ölkənin müxtəlif bölgələrində ənənəvi Bilik Olimpiadasını keçirir. Bu il də Xəzər Universiteti ənənəsinə sadıq qalaraq, növbəti – X Olimpiadasını müvəffəqiyyətlə keçirmişdir.

Bu ilki Olimpiada mayın 4-ü, 5-i və 11-də Bakı, Gəncə, Şəki, Sumqayıt, Lənkəran və Mingəçevir şəhərlərində keçirilmişdir. Olimpiadanın son turunda respublika üzrə toplam **901** nəfər (**I** qrup üzrə - **257**, **II** qrup üzrə - **315**, **III** qrup üzrə - **239** və **IV** qrup üzrə **85** nəfər) iştirak etmişdir. Bütövlükdə Respublika Olimpiadasında ölkənin **371** tam orta məktəbinin və lisenlərin XI sinif şagirdləri iştirak etmişlər.

OLİMPİADAYA HAZIRLIQ ÜZRƏ TƏŞKİLAT KOMİTƏSİNİN FƏALİYYƏTİ

Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İ saxanlının sərəncamı ilə 23 nəfərlik Təşkilat Komitəsi yaradılmışdı. Təşkilat Komitəsi nəzərdə tutulan işlərin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar olaraq müvafiq tədbirlər planı hazırlanıb təsdiq edilmişdi. Təşkilat Komitəsinin 2 dəfə ümumi, 1 dəfə isə geniş tərkibdə (nəzarətçilərin iştirakı ilə) yığınağı keçirilmiş, müvafiq qərarlar qəbul edilmişdi. Təşkilat Komitəsinin iş planına uyğun olaraq olimpiadanın elanları hazırlanmış, respublikanın müvafiq bölgələrinin və Bakı şəhərinin məktəblərinə paylanılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinə, Bakı şəhəri üzrə Baş Təhsil İdarəsinə, Gəncə, Sumqayıt, Lənkəran, Şəki və Mingəçevir şəhər icra hakimiyyətlərinin başçılarına və həmin rayonların təhsil şöbələrinə Təşkilat Komitəsinin sədri, Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İ saxanlının adından rəsmi müraciətlər ünvanlanmışdır. Həmçinin, bölgələrdə keçirilən Olimpiada ilə əlaqədar olaraq ətraf rayonların təhsil şöbələrinin müdirlərinə məktub göndərilmişdir. Bakı şəhəri üzrə bu ilki Olimpiadanın keçirilməsinə yaxından dəstək vermiş rayonların və onların təhsil üzrə

rəhbərlərinin adlarını xüsusilə qeyd etmək yerinə düşərdi: **Nizami Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini Gülnaz xanım İ srafilovaya, həmin rayonun icra hakimiyyətinin təhsil, səhiyyə və mədəniyyət şöbəsinin müdiri Əli Axundova** Təşkilat Komitəsi adından təşəkkürümüzü bildiririk. Orta məktəblər, hər zaman olduğu kimi, bu gün də bütün ali məktəblər üçün prioritet olaraq qalmaqdadır. Xəzər Universiteti, hər il olduğu kimi, bu il də məktəblərdə və Xəzər Universitetində bir sıra görüşlər keçirmişdir. Bu il Şuşa şəhərinin Bakı şəhərində yerləşən məktəblərinin və Şuşa Rayon İcra Hakimiyyətinin Təhsil şöbəsinin nümayəndələri, rayon fəallarının iştirakı ilə Xəzər Universitetində görüş keçirilmişdir. Onlar Universitetimizlə yaxından tanış olmuş, sinif otaqları, laboratoriyaları və kitabxana informasiya mərkəzi ilə yaxından tanış olmuşlar. Bu görüşlərdə **Xəzər Universitetinin Təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İ saxanlı, Şuşa Rayon İcra Hakimiyyətinin Başçısı Bayram Səfərov, məktəb direktorları, onların müavinləri və təhsil sahəsində fəaliyyət göstərən digər şəxslər** çıxış etmişlər.

Olimpiadaya Hazırlıq üzrə Təşkilat Komitəsi tərəfindən I, II, III, IV qruplara daxil olan fənlərin əsasında 125 sualı əhatə edən sual kitabçaları, cavab kartları Azərbaycan və rus dillərində hazırlanmışdı. Təşkilat komitəsi tərəfindən Olimpiadanın nəticələrinin ən yüksək – **700** balla qiymətləndirilməsi qərara alınmışdı. Tapşırıqların yerinə yetirilməsi üçün şagirdlərə **3 saat** vaxt verilmişdi. Olimpiadanın yekun nəticələri qruplar üzrə Təşkilat Komitəsi sədrinin imzası ilə təsdiq edildikdən sonra universitetin veb sahifəsində yerləşdirilmişdir. Bununla da hər bir iştirakçı sərbəst şəkildə olimpiadanın nəticələri ilə yaxından tanış olmaq imkanı əldə edə bilmişdir. Nəticələrlə bağlı Təşkilat Komitəsinə heç bir şikayət daxil olmamışdır.

OLİMPİADANIN YEKUN NƏTİCƏLƏRİ

Olimpiadada Bakı şəhərinin Nizami rayonundakı 32 saylı tam orta məktəbin şagirdi Anar Cənəm oğlu Dadaşzadə **672** balla (II qrup) ölkə üzrə ən yüksək nəticə göstərmişdir. **Yüksək göstəricilərə**

nail olmuş digər şagirdlərin təhsil aldıkları məktəblər ardıcılıqla aşağıdakılardır:

32 sayılı tam orta məktəb-Bakı, Texniki və Təbiət Elmləri Liseyi- Sumqayıt, 34 sayılı tam orta məktəb-Gəncə, 32 sayılı tam orta məktəb-Gəncə, Dədə Qorqud Özəl Türk Liseyi-Bakı, Zəngi Liseyi-Bakı, 7 sayılı tam orta məktəb-Mingəçevir, 14 sayılı tam orta məktəb-Sumqayıt, Təfəkkür Liseyi-Sumqayıt, 17 sayılı tam orta məktəb-Sumqayıt, 201 sayılı tam orta məktəb-Bakı, 28 sayılı tam orta məktəb-Sumqayıt, 18 sayılı tam orta məktəb-Şəki, Zəkalar Liseyi-Bakı, Mingəçevir Özəl Türk Liseyi-Mingəçevir, İstedad Liseyi-Sumqayıt, 4 sayılı tam orta məktəb-Lənkəran, 39 sayılı tam orta məktəb-Gəncə, 189 sayılı tam orta məktəb-Bakı, 160 sayılı tam orta məktəb-Bakı, 145 sayılı tam orta məktəb-Bakı, 16 sayılı tam orta məktəb-Gəncə, Baş Zəyzid kənd orta məktəbi-Şəki, 70 sayılı tam orta məktəb-Bakı, 21 sayılı tam orta məktəb-Sumqayıt, 10 sayılı tam orta məktəb-Lənkəran, 4 sayılı tam orta məktəb-Mingəçevir, TDV Bakı Türk Liseyi-Bakı, Köndələn kənd orta məktəbi-Şəki, 5 sayılı tam orta məktəb-Şəki, 251 sayılı tam orta məktəb-Bakı, 27 sayılı tam orta məktəb-Sumqayıt, 13 sayılı tam orta məktəb-Sumqayıt, 12 sayılı tam orta məktəb-Bakı, 7 sayılı tam orta məktəb-Lənkəran, 1 sayılı tam orta məktəb-Lənkəran.

Ümumilikdə Respublika üzrə 17 nəfər (1.88 %) 600 baldan yuxarı (ötən il 95 nəfər), 124 nəfər (13.76 %) 500 baldan yuxarı (ötən il 202 nəfər), 179 nəfər (19.86 %) 400 baldan yuxarı (ötən il 216 nəfər) , 283 nəfər (31.40%) 300 baldan yuxarı (ötən il 256 nəfər) , 169 nəfər (18.75%) 200 baldan yuxarı (ötən il 193 nəfər) , 191 nəfər (21.19%) 100 baldan yuxarı (ötən il 124 nəfər) , 30 nəfər (3.32%) 10 baldan yuxarı (ötən il 20 nəfər) , 6 nəfər (0.66 %) “0” bal (ötən il 5 nəfər) idi.

Xəzər Universitetinin bir olimpiadası da müvəffəqiyyətlə başa çatdı. Respublika Təhsil Nazirliyi başda olmaqla Olimpiadanın keçirilməsində köməklik göstərmiş bütün qurumlara və onların əməkdaşlarına dərin minnətdarlığımızı bildiririk.

Əlövsət Əmirbəyli,

*Təşkilat Komitəsinin sədr müavini,
İctimai Əlaqələr və Media üzrə Direktor*

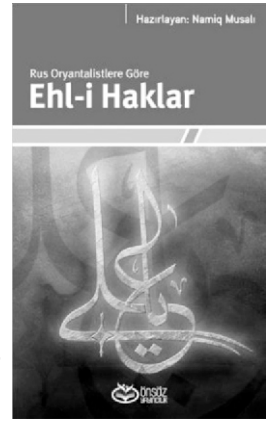
(Fotolar jurnalın üz qabığında)

HAMLET İSAXANLI AVRASIYA ƏMƏKDAŞLIQ FONDU ŞURASININ İDARƏ HEYƏTİNƏ SEÇİLDİ

Mayın 17-də Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlı Tbilisidə Şeraton otelində keçirilən Avrasiya Əməkdaşlıq Fondunun iclasında iştirak etdi. İclasda Fondun qəyyumlar şurasının üzvləri, üzvlüyə namizədlər, Avrasiya Əməkdaşlıq Fondunun və Qafqaz Tədqiqat Resurs Mərkəzinin Azərbaycan, Ermənistan və Gürcüstanda çalışan əməkdaşları iştirak etdilər. İclasın gündəliyində olan məsələlər müzakirə edilib müvafiq qərarlar qəbul olunduqdan sonra isə Fondun idarəetmə, inkişaf, audit və maliyyə komitələrinin hesabatları dinlənildi. İclasda H. İsxanlı Avrasiya Əməkdaşlıq Fondunun İdarə Heyətinə (Board of Trustees) seçildi.

MÜƏLLİMİMİZİN KİTABI İSTANBULDA ÇAP OLUNMUŞDUR

Aprel ayında İstanbulda “Önsöz Yayıncılık” nəşriyyatı tərəfindən Xəzər Universitetinin Tarix və arxeologiya departamentinin müəllimi, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Namiq Musalının “Rus Oryantalistləre Göre Ehl-i Haklar” (“Rus şərqşünaslarına görə Əhli-Həqlər”) adlı kitabı çap edilmişdir. 512 səhifədən ibarət kitabda orta əsrlər dövründən etibarən Azərbaycanda, İranda və s. ölkələrdə yayılmış, uzun müddət gizli fəaliyyət göstərmiş, mistik və ezoterik bir inanc sisteminə malik Əhli-Həqq təriqətinin etiqadları, ayinləri, tarixi və yayılma coğrafiyası haqqında məlumat verilmiş, rus şərqşünaslarının XIX əsrin sonlarından başlayaraq Əhli-Həqlərlə bağlı apardıqları araşdırmalar təhlil olunmuş və tərcümə edilmişdir.

EUROEAST SEÇKİ KOMİTƏSİNİN İCLASINDA

Mayın 13-16-da İtaliyanın Politecnico di Torino şəhərində Euroeast Seçki görüşü keçirilib. Proqramın koordinatoru, Xəzər Universitetinin Beynəlxalq Tələbə və Mütəxəssislər Mərkəzinin direktoru Aytən Şadlinskaya bu görüşdə Seçki Komitəsinin üzvü kimi iştirak etmişdir. Görüş zamanı seçim meyarları və nəticələrinin bütün aspektləri müzakirə olunub. Seçkinin yekun nəticələrinin 2013-cü il may ayının sonunda elan olunması qərara alınmışdır.

“AZƏRBAYCAN HEÇ VAXT YÜKSƏK FUTBOL ÖLKƏSİ OLMAYIB”

Hamlet İsaخانlı futbolçuları aktyorlar və aşıqlara bənzətdi

Qonağımız Xəzər Universitetinin təsisçisi, professor Hamlet İsaخانlıdır. Hamlet bəylə futbol dünyasının problemlərindən danışdıq, Azərbaycan futbolunun dünənini və bu gününü müzakirə etdik

- Hələ məktəb vaxtı bizə deyirdilər ki, yaxşı oxumasan, fəhlə işləyəcəksən, onun-bunun nökrəri olacaqsan. Ancaq indi görürük ki, adi primitiv şeyləri bilməyən Azərbaycan futbolçusu "qaz vurub, qazan doldurur". Ancaq ali məktəbi bitirən savadlı gənclərimiz işsizdi. Bu nə dərəcə ədalətlidi?

- Bazar iqtisadiyyatı olan yerdə ədalətdən yox, tələb-təklifdən söhbət getməlidir. Çünki nəyə ehtiyac varsa, ona da pul sərf olunur. Biz çox populyar idman olan futboldan danışırıq. Bu idman növüylə məşğul olanlar arasında savadlılar azdı. Çünki onun işi savad qazanmaq deyil, futbol oynamaqdı. Əlbəttə, ayrı-ayrı savadlı futbolçulardan da nümunə gətirmək olar. Böyüdüyü ailədən, onu əhatə edən mühitdən çox şey sayılır. Ancaq savadlı futbolçular azdı. Onu da deyim ki, bu tək Azərbaycanın problemi deyil. Bu gün dünyada idmançılar elmə yox, öz sahələrinə diqqət ayırırlar. Onlar idmançı kimi yaşayır, pulu məhz öz sahəsindəki uğurlara görə qazanır.

- Ancaq biz Avropada görürük ki, filan məşhur futbolçu kitab yazır. Ya da onların müsahibəsini oxuyanda savadlı danışdıqlarını görürük. Məsələn ondadı ki, bizdə bu yoxdu.

- Avropada da hər futbolçu kitab yazmır. Üstəlik kitab yazan da köməkçilərinin xidmətindən istifadə edirlər. Özü danışır, yanındakı yazır, cümlələ-

rinə düzəliş edir, bir sözlə danışığı kitaba döndərir. Daha sonra agentlər bu kitabın çap olmasıyla məşğul olur. Kapitalist dünyasında vəziyyət bu cürdü, fərqlidi. Bir də təbii ki, avropalıların daha intellektual olması onun futbolçusuna da sirayət edir. Bizdə də, sovet vaxtında xatirə kitabı yazan idmançılar var idi. Amma onlara da kömək edirdilər. Ümid edirəm ki, bizdə də belə yazanlar tapılacaq təki öz idman növündə uğur qazansın, yoxsa nədən yazacaq?!

- Siz inanırsınız ki, hansısa bir alman futbolçu "Faust"un müəllifinin Goethe olduğunu bilməsin?

- Belə hal çox olmasa da yəqin ki, mümkündür. Avropa və Amerikada belə misalları gətirərlər.

Ümumiyyətlə, Amerikada "Amerikan anti-intellektualizmi" haqda yazırlar. Orda nəinki idmançılar, ümumiyyətlə hər yerdə, xalq, camaat arasında belə problem var. Oralarda da tarixdən, ədəbiyyatdan, ümumi dünyanın işlərindən xəbərsiz adamlar vardır. Hətta ən inkişaf etmiş ölkələrdə bu barədə təəssüf bildirir, qınayıcı yazılar yazırlar... Bir dəfə Nyu-Yorkda bir mağazada satıcı haradan gəldiyimi soruşdu: "Kaliforniyadan gəlmişəm-" dedim. O haradadır, Afrikadadır? - deyər, təkrar sual verdi...

- Əvvəllər bir futbolçu üçün klubun nüfuzu daha önəmli idi. Ancaq bu gün hansısa tanınmış klub futbolçuya yaxşı pul verib onu transfer edə bilir. Sizcə, bununla futbol uçuruma gətirmirmi?

- Əksinə, bu futbolu inkişaf etdirir. Futbolçular da aktyorlar və ya aşıqlar kimidi. Sən aşığı filan kənddə toya getdiyinə görə tənqid edə bilməzsən. Onun işi oxumaq, çalmaq, danışmaq, yaxşı pul verirlər, o da oxuyur. Bu sözləri müğənni və ya aktyor haqda da səsləndirə bilərik. Futbolçu da ona daha yüksək qiymət verən komandada oynamaq istəyir. Bu həm də, onun şöhrətidir. Bu təkcə futbol və ümumiyyətlə idmana aid deyil. Qərb dünyasında universitetlər ən yaxşı alimləri ələ keçirmək üçün rəqabət aparırlar. Beləcə alim də ən nüfuzlu universitetə, yüksək məvacib olan yerə keçir. Bu rəqabət dünyasının qanunudur. Daha doğrusu sərbəst

iqtisadiyyat dünyasının tərəqqisini tənim edən rəqabət qanunudur.

- Gəlin bir qədər utopiyaya varaq. Təsəvvür edin ki, Avropada maliyyə böhranı yaşandı və şeyxlər futbola pul buraxmaqdan çəkildi. Nəticədə də futbolçuların məvacibi azaldıldı. Belədə futbolun səviyyəsi aşağı düşərmə?

- Nə qədər futbol varsa, futbol sevilərsə, bu bizneslə məşğul olan insanlar olacaq. Futbol bir oyundur və bu oyunla bağlı böyük biznes var. Onlar, yəni bu biznesin təşkilatçıları da pulu burdan qazanır. Basketbol, tennis və boks kimi idman növlərinin də öz biznesi ilə məşğul olanları var. Adicə kazinoların özü bir oyundu və böyük biznesdir. Oyuna maraq varsa, ona sərmayə yatırانlar həmişə bu işin içində olacaq. Avropada əsas diqqəti futbola ayırıblar. Cənubi Amerika onlarla rəqabət aparsa da, populyarlığına və ulduzlarının sayına görə Avropaya ududur. Mən yaxın zamanlarda Avropada futbolun populyarlığının aşağı düşməsinə inanmıram. Üfüqdə belə bir şey görünür.

- Bizim futbolçuların xaricə getməməsinin əsas səbəbi nədi?

- Təbii ki, əsas səbəb bizdə futbolun aşağı səviyyədə olmasıdır. Bax bunu araşdırmalıyıq ki, niyə aşağıdı? Harada nəticələr yüksək olsa, oranın futbolçularına da tələbat artacaq. Adətən oyunçunu bu cür tapırlar. Bizim futbol Avropayla müqayisə olunacaq səviyyədə deyil. Yaxın zamanlarda da böyük uğur əldə edəcəyimizi düşünürəm. Gəlin illüziyaya qapılma-yaq. Azərbaycan heç vaxt yüksək futbol ölkəsi olmayıb. Yəni biz həmişə olduğundan çox tərifləyirik, şişirtməklə məşğul oluruq. Sovet dövründə də Azərbaycan yüksək futbol məkanı olmayıb. Futbol məkanlarından danışmaq istəyirsizsə, sizə Kiyev, Moskva və Tiflisin adını çəkə bilərəm. Biz bir-iki dəfə bir az yaxşı oynamışıq, vəssəlam. Bizim əsas müzakirə mövzümüz o idi ki, bu il "Neftçi" yüksək liqada qalacaq, yoxsa yox? Cəmi bir dəfə 3-cü yerə çıxmışıq. Ancaq nə qədər komanda SSRİ çempionu olub. Əlbəttə, Azərbaycanda populyar futbolçular olub. Amma biz heç vaxt ciddi futbol ölkəsi sayılmamışıq. Belədə nə üçün böyük uğur xəyalları ilə yaşayaq? Beləliklə inkişaf üzərində düşünməliyik, plan qurmalıyıq, hərəkət etməliyik... Əlbəttə yavaş-yavaş oynayırıq, öyrənirik, əcnəbi məşqçiləri dəvət edirik, legionerlərə bel bağlayırıq. Bir qədər dünya futboluna yaxınlaşırıq. Amma hələ də səviyyə ortadan gözə görünəcək dərəcədə aşağıdır, yuxarı deyil. Heç kim Balkan ölkələrində istedadlı futbolçuları qoyub Azərbaycana üz tutmaz. Bu gün Almaniya komandaları İspaniya komandalarını məhv etdi. Bunun əsas səbəbləri də al-

manların Balkan və ya Şərqi Avropa ölkələrinə üz tutmasıdır. Onların üslubu uyğun gəldiyindən daha harmonik komanda formalaşıdır bildilər. Fikrimcə, legioner futbolçulara həddən artıq yer verilməsi bizi inkişafdan qoyur. Əlbəttə, legioner ya əcnəbi məşqçi mütləq olmalıdı. Ancaq bununla yanaşı gərək özümüzlüküləri də yetişdirək. İbtidadi və orta məktəb yaşlarına xüsusi fikir vermək lazımdır. Ancaq biz daha çox xaricilərə pul verirək, futbolun kütləvililiyini artırma bilmirik.

- Foqtsun bizim yığmadakı fəaliyyəti haqda nə deyərdiniz? Qalsın, yoxsa getsin?

- Əlbəttə, yüksək səviyyəli məşqçilər bura gəlməli. Sadəcə, belə istədiyi nəticəni məşqçilər futbol oynamağı bacaran komandalarda qazana bilər. Amma nisbətən zəif komandada o gəlib möcüzə göstərə bilməz. Yəni məşqçinin milliyyətinin məsələyə heç bir aidiyyəti yoxdu. Məsələn, belə məşqçi Hollandiyada gedib yüksək nəticə göstərə bilər. Azərbaycanda isə bu qeyri-mümkündür. Təsəvvür edin ki, böyük bir professoru aparıb ibtidai sinifdə müəllim qoyursan. O burda ciddi nəyə nail olacaq ki? Mən bunu belə şərh edərdim. Bizim yığmamız zəif olduğu üçün Foqts burda heç nə edə bilməz. Belədə almaniyalı mütəxəssis burda sadəcə sistem yaratmağa çalışır, vəssəlam.

- Gəlin, bir neçə kəlmə də Türkiyə futbolunun problemlərindən danışaq. Məsələn "Şükrü Saracoğlu"na çempion kimi gələn "Qalatasaray"ın uduzduğu oyundan sonra "Fənərbaxça"ya acıq olaraq meydana atlanıb-düşür. Ya da ki, "Qalatasaray" azarkeşi "Fənər"lini öldürür. Türkiyədəki bu biabırçılıq haqda nə deyə bilərsiniz?

- Müəyyən məsələlər var ki, onları ciddiyyə almaq lazım deyil. Futbol azarkeşlərinin bir qədər dəli-sovluq etmək arzusu var. Düzü, biri "mən Fənərbaxçalıyam" və ya "mən "Qalatasaraylıyam" deyəndə, onlara gülməyim gəlir. Mən yaxşı futbola baxıram. Ancaq onlar özlərinə belə bir psixoloji mühit yaradıblar. Azarkeşlər də çilgimlərlə tərif tutacaqlar, belə vasitələrlə bir-biriylə rəqabət aparırlar. Mən burda dəhşətli qəbahət görmürəm. Əlbəttə ki, təhlükəsizlik, tərbiyəsizlik və pis işlərə yol verilməməlidir. Eyni problemləri Şotlandiya və İngiltərədə də görmüşük. Milli hisslər də rol oynaya bilər. İranda "Traxtorsazi"ylə digər komandalar oynayanda görün nələr yaşanırdı...

*Tahir,
"Futbol+" qəzeti,
16 may 2013-cü il*

**“İNDİ BÜTÜN ÖLKƏLƏR TƏDRİCƏN BƏRPA OLUNA BİLƏN
XAMMAL NÖVLƏRİNƏ KEÇİRLƏR”**

*“Xəzər Xəbər”in kimyaçı alim
Təranə Məmmədova ilə müsahibəsi*

Təranə Məmmədova 1963-cü ildə Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1981-ci ildə orta məktəbi bitirdikdən sonra həmin ildən təhsilini Moskvada M.Lomonosov adına Zərif Kimya Texnologiyası institutunda davam etdirmişdir. 1992-ci ildə namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək, texnika elmləri namizədi elmi dərəcəsi almışdır. 1987-ci ildən AMEA-nın Neft-Kimya prosesləri institutunda çalışır. Hazırda “Bərpa olunan yanacaqlar” laboratoriyasının müdürüdür.

- Təranə xanım, ən əvvəl sizi xaricə sonuncu ezamiyyənin zamanı “Leybnis” adına medal və “Avropanın fəxri alimi” diplomu ilə təltif olunmağınız münasibətilə təbrik edirik, sizə Azərbaycan elminin inkişafı yollarında yeni nailiyyətlər arzulayırıq.

- Təşəkkür edirəm, çox sağ olun.

- Sahəniz dəqiq elmlərdir, kimyaçısınız, neftin tədqiqatı ilə məşğulsunuz. Lakin istərdik ki, oxucularımıza haqqınızda ilk olaraq özünüz məlumat verəsiniz.

- Mənim orta məktəbi bitirdiyim illərdə ümum-milliləşmə liderimiz Heydər Əliyev gəncləri Rusiyaya təhsil almağa göndərirdi. Mən də bu məqama düşdüm və həmin xətlə Moskvaya getdim. Təhsilimi bitirdikdən sonra isə Azərbaycana qayıtdım. 1987-ci ilin aprelindən indiyədək AMEA-nın Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunda çalışıram. Aspiranturaya daxil oldum və namizədlik dissertasiyası müdafiə etdim. Dissertasiya işimin mövzusu işlədilən benzinin tərkibinin zənginləşdirilməsi ilə əlaqəlidir. Bu, o zaman ekoloji sahədə görülən işlərin ən mühümlərindən biri idi. Biz benzinin tərkibinə spirt daxil etməklə və onun tərkibində efir almaqla işlənən zaman əmələ gələn tüstü qazlarını yaxşılaşdırmağa, benzinin ekoloji cəhətdən zənginləşməsinə çalışırırdıq. O vaxtdan bu iş davam edir, hal-hazırda mən “Bərpa olunan yanacaqlar” laboratoriyasının müdiriyyəmi və indiki işimiz dizel və benzin yanacaqlarının bitki mənşəli xammalı daxil etməklə alınmasıdır. Bitki mənşəli xammalın daxil edilməsi həm neft resurslarının tükənməsi ilə əlaqədardır, həm də onların mineral motor yanacaqlarının tərkibinə daxil edilməsi yanma məhsullarını qat-qat yaxşılaşdırır, havaya tullanan CO₂ qazlarının, kükürd və azot oksidlərinin miqdarı qat-qat azalır.

İlk istehsalı dövründə Bakı neftinin tərkibində kükürd az olub. İndi isə artıq üst laylar bitdiyi və neft daha dərinəndən götürüldüyü üçün tərkibində kükürd artıb. Həm də kənarından gələn neftlər də çox kükürdüldür. Neftin tərkibində kükürd olması yanma zamanı kükürd oksidlərinin əmələ gəlməsi ilə nəticələnir ki, bu da su və nəmişliklə qarşılaşdıqda sulfat turşusu yaradır. Əvvəl oksid şəklində havaya tullanır, sonra da havada su ilə reaksiyaya girib, turşu şəklində yağışla yer üzünə tökülür ki, bu da ekologiyanın tamam pozulmasına səbəb olur. Karbon dioksidi istixana qazlarının əsas tərkibidir. Onlar havada qalaraq, yer kürəsinin üstündə qat yaradırlar və bu da yer kürəsinin üzərində həm nəmişlik, həm də istilik yaradır – olur istixana effekti. Bütün bunlar Yer kürəsinin orta temperaturunun 1,5 - 2 dərəcə artmasına səbəb olur və ekologiyanın tamam pozulmasına gətirib çıxarır. Yəni şimalda olan buzlar əriyir, okeanın səviyyəsi qalxır, okeanda olan cərəyanların istiqaməti dəyişir. Buna görə də, indi İngiltərə, Avropanın şimal tərəfi tamam donur. Çünki Golfstrim cərəyanı artıq öz istiqamətini, intensivliyini dəyişib. Həmin zonalara gedən isti sular oranı iqlimini təmin edirdi. İndi həmin istilik oralara getmədiyi üçün son zamanlarda çoxlu qar yağır, təbii fəlakətlər baş verir. Bunların hamısının səbəbi iqlimin dəyişməsidir.

- Yəni demək istəyirsiniz ki, iqlimin dəyişməsi təbiətdə qanunauyğunluqlardan irəli gəlmir? İnsanların həm resurslara münasibətindən, həm də təbiətə müdaxiləsindən baş verir, elədirmi?

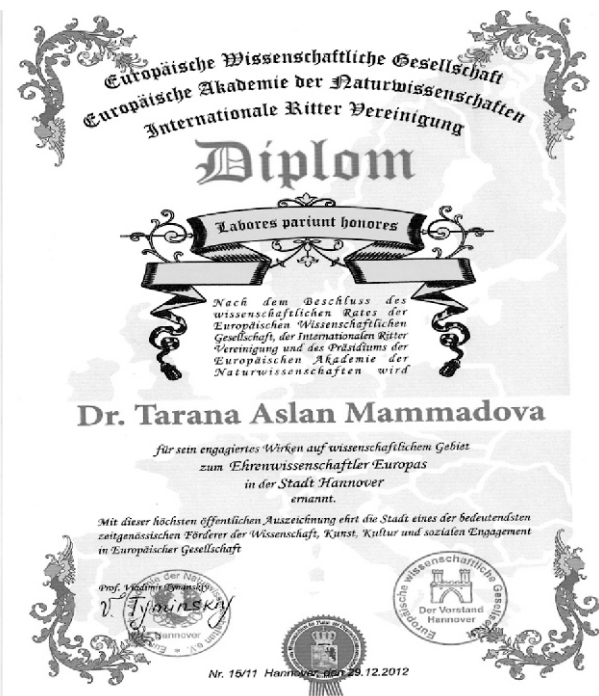
- İnsanın fəaliyyəti o proseslərə qarışmasa, iqlim dəyişilməsi baş versə də, o, aramla baş verir, sürətlə getmir. Aramla gedəndə də insanlar belə ağır proseslərdən qurtula bilirlər. Bir zonanı su basdığı zaman insanlar başqa yerlərə köçə bilirlər, yəni iqlim də-

yişdikcə, yavaş-yavaş bu prosesə hazırlaşırlar. Bir də var ki, təbii fəlakət nəticəsində milyonlarla insan öz yaşayış şəraitini, mühitini dəyişməli olur. Məsələn, bilirik ki, Xəzər dənizinin səviyyəsi həmişə qalxıb-ənir. Xəzəryanı ölkələr bilirdilər ki, dənizə yaxın evlər tikmək olmaz. Bunu nəzərə alaraq, insanlar həmişə dənizin kənarından müəyyən bir məsafədə məskunlaşdılar. İndi isə buna riayət olunmur və əgər iqlim dəyişməsi nəticəsində Xəzər dənizi o siklləri gözləmədən birdən-birə aşıb-daşsa, bir anda xeyli əhali köçürüləsi olacaq. İnsanlar həm iqtisadi cəhətdən, həm də mənəvi baxımdan buna uyğunlaşa bilmirlər. Bu çox ağır bir məqamdır.

İndi bütün ölkələr tədricən neft ehtiyatlarının həm tükənməsinə görə, həm də neft məhsullarının yanması zamanı əmələ gələn və havaya gedən tullantıların səviyyəsini azaltmaq üçün bərpa oluna bilən xammal növlərinə keçirlər. Həmin proqramların içərisində Amerikanın “25/25” adlı direktivi var. Bu da onu göstərir ki, ABŞ-ın energetikası 2025-ci ilədək bərpa oluna bilən xammal növlərinə keçməlidir. İndiki neft enerjisinin tam 25%-ni bərpa olunan xammal növləri təşkil etməlidir. Bu da artıq 2030-cu ildə Amerikanın neftdən asılılığının 35% azalmasına gətirib çıxaracaq, 2050-ci ilə qədər isə havaya tullanan istixana qazlarının (1992-ci ilin səviyyəsindən götürərək) 80% azalmasını təmin edəcək.

Bundan başqa, Avropa ölkələri “20-20-20” adlı direktiv qəbul ediblər və burada da həmin ölkələrin 2020-ci ilədək 20% bərpa oluna bilən xammal növlərinə keçirilməsi nəzərdə tutulur. Belə alternativ enerji mənbələrinə tək bioresurslar deyil, günəş və küləyin enerjisi də aid ola bilər. Ümumiyyətlə, enerjinin bərpa oluna bilən növlərlə əvəz edilməsi 20% gözlənilir. Həmçinin, havaya atılan tullantı qazlarının səviyyəsinin 20% azalması təmin edilməlidir. Azərbaycan da belə işlərdən, əlbəttə ki, uzaq qala bilməz. Bizim institutda bu proqramlara görə işlər aparılır. Hal-hazırda biz dizel yanacaqlarının bitki resurslarından alınması ilə məşğuluq. Belə bir anlayış var – biodizel yanacağı. O, bitki yağlarından və sadə spirtlərdən alınan bir məhsuldur. Hamı bilir ki, hər ölkənin, iqlim zonasının öz bitki resursları, strateji resursları var. Azərbaycanda da belə strateji resurslardan biri pambıq, günəbaxan və qarğıdalı yağlarıdır. Bu üç bitkinin bizim iqlim şəraitində, hətta, ildə iki dəfə məhsulunu götürmək olur. Və həmin bitkilər üçün əkin sahələrini genişləndirməklə lazım olan miqdarda bitki yağlarını əldə etmək olar. Bu yağların və sadə spirtlərin iştirakı ilə alınan biodizel yanacaqlarını Azərbaycan 2013-cü ildən etibarən “Avro-3” standartına uyğun istehsal etməlidir. Bu da ənənəvi dizel yanacağının tərkibində 5% biodizel yanacağı olmasını tələb edir. Yəni biz öz bitki resurslarımızın əsasında biodizel yanacağının alınması prosesini tədqiq etmişik, ultrasəsli kavitasiya əsasında müasir bir texnologiya yaratmışıq. Bu, biodizelin alınma prosesini tezləşdirir. Artıq bizdə bu

var və beynəlxalq standartlara uyğun analiz olunub və bununla da beynəlxalq standartlara cavab verdiyi təyin edilib. Ehtiyac olduğu halda biz yaratdığımız laboratoriyada biodizeli alaraq, ənənəvi dizel yanacaqlarına qata bilərik.

- 2013-cü ildən Azərbaycan da rəsmi olaraq “Avro-3” standartlarına keçirmi?

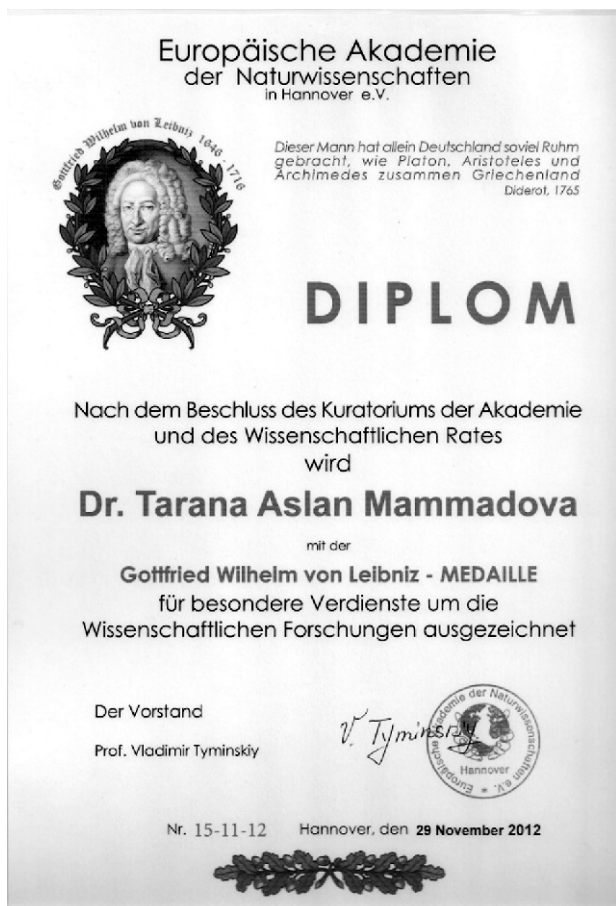
- Bəli, bu artıq rəsmi olaraq elan edilib.

- Bunun Azərbaycan üçün mütərəqqi və xeyirli cəhətləri nədədir?

- Hal-hazırda “Avro-2” və “Avro-6” standartları var. Avropa çoxdan “Avro-4”, “Avro-5”-lə işləyir, 2014-cü ildən isə artıq “Avro-6”-ya keçir. Qalan ölkələr isə bu standartlara uyğun inkişaf etməyə çalışırlar. Standartlar yanacaq növlərinə uyğundurlar. Nədən istəyirsinizsə, o yanacaqları alın və onun göstəriciləri bu standartlara uyğun olmalıdır. Yəni havaya atılan CO₂ - nin miqdarı nəzərdə tutulan rəqəmdən artıq olmamalıdır. Bunun da ən rahat üsulu bitki mənşəli xammal növünü qatmaqdır. Ona görə də, həmin biodizel efirlərini ənənəvi dizelə qatırlar ki, havaya tullanan istixana qazlarının miqdarı azalsın. Biodizel efirlərinin tərkibində oksigen molekulu var, ona görə də o yananda havadan oksigen götürür, öz tərkibində olan oksigeni işlədir. Yanma zamanı natamam yanma məhsulları əmələ gələndə, tərkibində olan oksigen onların tam şəkildə yanmasına səbəb olur. Bu səbəbdən də adi dizel yanacağına baxanda onun tullantı qazları təmiz olur.

Bilirsiniz ki, Bakıda əhali çoxdur. Bakıda bütün nəqliyyat vasitələri mövcuddur. Və Bakı özü də bu qədər əhaliyə hesablanmış şəhər deyil. Burada həm

Əhali, həm də maşın çoxdur. Yay vaxtı görürsünüz ki, tıxaclarda dayananda artıq nəfəs almağa hava olmur. Ona görə də, Azərbaycan üçün “Avro-3” standartına keçid çox yerində olardı. Bir var ki, ölkə böyük və şəhərləri çox olduğu üçün bunu bir şəhərdə istehsal edərək başqa şəhərlərə çatdırmaq da qiymət baxımından baha başa gəlsin, lakin Bakıda elədir ki, elə burada istehsal olunur və əsas hissəsini də burada işlətmək lazım gəlir. Rayonlarda həm maşın azdır, həm də əhali o qədər də sıx deyil. Bakı üçün bu zəruridir. Çünki həm maşın, həm də insan sıxlığı böyükdür.

Artıq texnologiya hazırdır, tətbiq etmək zamanı gələndə, o zaman biz həmin texnologiyayı təqdim edəcəyik. Hazırki işimiz bu məsələ ilə bağlıdır. Bundan başqa, sadə spirtlərə benzinlərin qatılması, yəni bizdə mümkün qədər ənənəvi neft resurslarını bitki resursları ilə əvəz etmə prosesləri aparılır və bu sahədə müxtəlif nailiyyətlərimiz var. İşlərimiz xarici jurnallarda çap edilir və onlara hər zaman istinad olunur. Keçən ilin sonunda mən Almaniyanın Hannover şəhərində “Evro-Eko- 2012” beynəlxalq simpoziumunda iştirak etdim, Azərbaycanda görülən işlərdən danışdım və bu çox böyük rezonans verdi. Avropa mühitində insanlar hər bir şeyə başqa cür yanaşırlar. Onlar dedilər ki, Azərbaycanın neft ölkəsi olmasına və dünyaya neft satmasına baxmayaraq, bu ölkədə neftin neqativ məqamlarını neytrallaşdırmaq

üçün bu işlərin görülməsi təqdirə layiqdir. Deməli, həqiqətən də bu respublikada insanların həyatını, sağlamlığını düşünürlər. Mənim Azərbaycanda aparılan işlər haqqında ingilis dilində çıxışım böyük maraqla qarşılandı. Çıxışdan sonra elan etdilər ki, mən Avropa Elmi Cəmiyyətlər Şurası Rəyasət Heyyyətinin qərarı ilə “Leybnis” adına medal və “Avropanın fəxri alimi” diplomu ilə təltif olunuram.

Mən fəxr edirəm ki, Avropa mühitində, Avropa alimləri qarşısında bacarığım daxilində Azərbaycanın adını yüksək səviyyədə təqdim edə bildim. Həm mənim və əməkdaşlarımızın, həm də eynü zamanda Azərbaycan elminin bu sahədəki uğurlarına görə institutumuzun keçmiş direktoru aradematik Musa Rüstəmovun və hal-hazırda direktor olan, kimya elmləri doktoru, professor, AMEA-nın müxbir üzvü Vaqif Abbasovun zəhmətlərini xüsusi olaraq vurğulamaq istərdim. Onlar Azərbaycan elminə böyük töhvələr vermişlər.

Qeyd etmək istərdim ki, hal-hazırda indiki sivilizasiyanı bu səviyyəyə çatdıran neft olub, son yüz ildə neft sahəsi öz inkişafının yüksək həddinə çatıb. Evlərdə yanan işıqlardan tutmuş ağızımızda olan protez dişlər neftdən alınan məhsullardır. Ona görə də, neftin azalması, tükənməsi təhlükəlidir. Sivilizasiyanın dayağı olan bir enerji mənbəyi birdən-birə yox olsa, sivilizasiya nəyin üzərində dayanacaq?! Biz bunu indidən fikirləşməsək, sonra neftin tükənən anında çox gec olacaq. Neft yer kürəsində milyon illərlə əmələ gəlib. Elə bilin, övladlarımızın sabahkı gününü kreditə götürmüşük. İndi fikirləşməliyik ki, onun əvəzinə nə verməli, onu nə ilə əvəz etməliyik?

Mən demirəm ki, neft bitəcək və artıq olmayacaq. Xeyr, sadəcə olaraq neftin çıxarılma qiymətinin bir yüksək həddi var ki, ondan da baha qiymətə çıxarılması mənasızdır. Məsələn, şimalda 10-20 metr dərinlikdə buzun altında olan neftin çıxarılması və onun əsas istifadə olan yerlərə çatdırılması nə qiymətə başa gələcək? Varmı bununla məşğul olmağın mənası? Söhbət rentabelli olan neftin miqdarının azalmasından gedir.

- Perspektivdə nələri planlaşdırırsınız?

Bərpa oluna bilən xammal növlərinə tələbat artdıqca, onların əkin sahələri də genişləndirilməlidir. Bu da öz növbəsində müxtəlif qayğılar, problemlər yaradır. Hər torpaq əkin sahəsi ola bilməz. Yəni əkin sahələri məhdud olduğundan, bərpa oluna bilən xammal növlərini, yəni yağları yosunlardan alma prosesləri inkişaf etdirilir. Yosunların tərkibində 60% yağ var. Onları süni şəraitdə yetişdirmək üçün müxtəlif texnologiyalar mövcuddur. Belə yerlər həm hovuzlar, həm bağlı polietilendən düzəldilmiş uzun borular - bioreaktrlar və s. ola bilər.

Xəzər dənizinin bizim iqlim şəraitinə yarayan öz mikroyosunlar bazası var. Onların əsasında yağ alma

prosesini inkişaf etdirmək lazımdır. Bu həmişə ehtiyatda olmalıdır. Və yosunları yetişdirmək üçün heç də əkin sahəsi lazım deyil. Yəni hovuzlarda və səhralıqda bu mümkündür. Buna görə bir günəş enerjisi, bir də CO₂ lazımdır. Havaya atılan həmin tullantı qazı - carbon dioksidi bütün istixanalarda, elektrik stansiyalarında bol olur, onları da tutub yosunların bioreaktorlarına ötürməklə bu bitkilərin inkişaf mühitini yaxşılaşdırmaq mümkündür. Yəni həmin yosunların inkişafı üçün su, günəş enerjisi və CO₂ lazımdır. Əkin sahəsinə, şit suya ehtiyac yoxdur, bu çox əlverişlidir. Həmin texnologiyalar indi Avropa və Amerikada da inkişaf etdirilmişdir. Hal-hazırda ən böyük diqqət həmin yosunların yetişdirilməsinə yönəldilmişdir. Bu məsələlərlə məşğul olmaq bizim də planımızda var.

- Oxuculara sözüünüz?

- Gələcək nəsli düzgün istiqamətə yönəltmək tək cəmiyyətin işi deyil. Bu, əsasən ailədən gəlməlidir. İstərdim ki, hər bir ailədə uşaqlara təlqin edilsin ki, təbii sərvətlərimiz bitməz deyil. Onları dəyərləndirməliyik. Ekoloji təfəkkürün inkişaf etdirilməsinin də əsas ailədən qoyulmalıdır. Gəlin sərvətlərimizin qədrini bilək, onları qoruyaq. Bu hər birimizin vətəndaşlıq borcudur.

- Müsahibənizə görə təşəkkür edirik.

Müsahibəni apardı: Afaq Əbdülgöz

UNİVERSİTET XƏBƏRLƏRİ

TƏLİMÇİ HAZIRLIĞI BAŞLANDI

Xəzər Universiteti ilə Təhsil Nazirliyi arasında 28 mart 2013-cü il tarixində “İdarəetməyə dair qərarların verilməsi üçün şagirdlərin qiymətləndirmə nəticələrindən və monitoring tədqiqatlarından istifadə” üzrə təlim kursu layihəsinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar bağlanan müqavilənin iş planına uyğun olaraq, aprelin 26-da universitetin Mərkəz kampusunda (Bəşir Səfəroğlu küçəsi, 122) “Statistika və statistik analiz proqramları” mövzusu ilə təlimçi hazırlığı prosesinə başlanmışdır. Silsilə təlimlər həmin ünvanda davam edir.

AB - AZƏRBAYCAN MÜNASİBƏTLƏRİNƏ HƏSR OLUNMUŞ TƏDBİRDƏ

Xəzər Universiteti Beynəlxalq tələbələr və mütəxəssislər şöbəsinin direktoru Aytən Şadlinskaya və Beynəlxalq əlaqələr üzrə prorektorun köməkçisi Maya Mukhuradze Humanitar və sosial elmlər fakültəsinin bir qrup tələbəsi ilə birlikdə Azərbaycan Diplomatik Akademiyasında mayın 3-də keçirilmiş AB-Azərbaycan münasibətlərinə həsr olunmuş tədbirdə iştirak etdilər. Tədbirdə Avropa Qonşuluq Siyasəti üzrə Avropa komissarı Ştefan Füle AB-Azərbaycan münasibətləri ilə bağlı məsələlərdən bəhs etdi. Tədbirin sonunda o, tələbələrin suallarını cavablandırdı.

“AZƏRBAYCAN GƏNCLİYİNİN FORMALAŞMASINDA HEYDƏR ƏLİYEVİN ROLU” MÖVZUSUNDA KONFRANS

Mayın 10-da Xəzər Universitetində tələbələrin iştirakı ilə ümummilli lider Heydər Əliyevin 90 illik yubileyinə həsr olunmuş “Azərbaycan gəncliyinin formalaşmasında Heydər Əliyevin rolu” mövzusunda konfrans keçirildi. Konfransı giriş sözü ilə Humanitar və sosial elmlər fakültəsinin dekanı Cabir Xəlilov açdı. Sonra universitetin tarix müəllimi, siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru Xaqan Balayev, jurnalistika ixtisası üzrə təhsil alan II kurs tələbəsi Ceyran Cəfərli, psixologiya ixtisası üzrə təhsil alan I və II kurs tələbələri Aydan İbrahimova, Aygül Rüstəмова və Xədicə Aşurova ulu öndərin həyatını, əmək fəaliyyətini və idarəetmə siyasətini əks etdirən videomateriallarla çıxış etdilər. Tədbirdə universitetin prorektoru Rafiq Əhmədov və əməkdaşlar iştirak etdilər. (Fotolar səh. 3-də)

BAKIDA “KUKLA” İNCƏSƏNƏT QALEREYASI AÇILMIŞDIR

*Aprelin 23-də Bakıda Azərbaycanda və Cənubi Qafqazda ilk “Kukla”
incəsənət qalereyası açılmışdır*

Qalereyanın rəhbəri Lalə Kazımova yeni incəsənət məkanının yaranma səbəblərindən geniş söz açmışdır. Bildirmişdir ki, hazırda təsviri sənət növləri sırasında kukla sənəti dünya mədəni irs nümunəsi kimi geniş yayılmışdır. Kukla sənəti üzrə məşhur ustaların əl işləri dünyanın nüfuzlu muzey və qalereyalarında nümayiş etdirilir. Ölkəmizdə də bu sənət növünün qədim tarixi vardır. Tarixin müəyyən dövründə o, ayin, oyun və teatr kuklasından bədii kuklaya çevrilərək, digər sənət növləri arasında layiqli yerini tutmuşdur.

Qalereyada Azərbaycan ilə yanaşı, Rusiya, Ukrayna, Latviya, İtaliya və Fransa sənətkarlarının işləri sərgilənmişdir. Mərasimdə iştirak edən mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayev, mədəniyyət xadimləri, sənətsevərlər qalereya ilə yaxından tanış olmuşlar. Ümumilikdə 50-dən çox sənət əsərinin nümayiş olunduğu bu yeni məkan iştirakçıların zövqünü oxşamışdır.

BEYNƏLXALQ FESTİVALIN QALİBLƏRİ

*İslam dünyası gənc klassik musiqi ifaçılarının ikinci Beynəlxalq
festival-müsabiqəsinin qalibləri mükafatlandırılmışlar*

Aprelin 26-da Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasında (BMA) İslam dünyası gənc klassik musiqi ifaçılarının ikinci Beynəlxalq festival-müsabiqəsinin qaliblərinin mükafatlandırılması mərasimi olmuşdur. Festival-müsabiqə İSESCO-nun, Azərbaycan Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyinin dəstəyi, Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının iştirakı və “Kainat” Gənclik Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə reallaşdırılmışdır.

Müsabiqə iki yaş qrupu üzrə instrumental ifaçı-musiqiçilər arasında keçirilmişdir. Kiçik yaş qrupu 15 yaşadək, böyük yaş qrupu isə 15-dən 20 yaşadəkdir.

Böyük yaş qrupu üzrə 1-ci yerə azərbaycanlı ifaçılar Fırəngiz Abdullayeva və Züleyxa Usubova, 2-ci yerə Güzel Bayzakova (Özbəkistan) və Nigar Qəhrəmanova (Azərbaycan), üçüncü yerə yenə azərbaycanlı iştirakçılar Yusif Yusifli və Kamil Həsənov, Rahib İsgəndərov (duet) layiq görülmüşlər.

Kiçik yaş qrupu üzrə isə 1-ci yerə Orxan Hüseynov və Rəşid Behbudov (Azərbaycan), 2-ci yerə Kamilla Nurmatova (Özbəkistan) və Leyla Zeynalova (Azərbaycan), 3-cü yerə Elena Abdullayeva (Dağıstan) və Diana Amanbayeva (Özbəkistan) sahib olmuşlar.

“Qran-pri” isə azərbaycanlı ifaçı Elgün Ağazadəyə verilmişdir.

Həmçinin üç iştirakçıya BMA-nın və təşkilat komitəsinin xüsusi mükafatları təqdim olunmuşdur.

Tədbirdə Misir Mədəniyyət Mərkəzi tərəfindən münisflər heyətinin üzvlərinə hədiyyələr verilmişdir.

Ümumilikdə festival-müsabiqədə Azərbaycan, Türkiyə, Dağıstan, Qazaxıstan, Özbəkistan, Qırğızıstan, Misir, Küveyt və Mərakeşdən 40-dan çox gənc istedad iştirak etmişdir.

Sonda qaliblərin iştirakı ilə qala-konsert təqdim olunmuşdur.

QARA QARAYEVİN FORTEPIANO ÜÇÜN PYESİ İLK DƏFƏ ÇAP OLUNDU

“Təhsil” nəşriyyatında Fərhad Bədəlbəylinin və Tərhan Seyidovun redaksiyası ilə Qara Qarayevin fortepiano üçün “Üçsəsli fuqa” pyesi nəşr edilmişdir

Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyası (BMA) nəzdində məktəb-studiyanın direktor müavini Sevda Məmmədova bildirmişdir ki, nəşr məktəb-studiyanın bəstəkarın 95 illiyi münasibətilə təşkil etdiyi “Təhlil və ifa edir gənc musiqiçilər” II Respublika elmi-ifaçılıq müsabiqəsinin açılışı ilə bir vaxta təsadüf etmişdir.

Qara Qarayevin ilk dəfə nəşr olunmuş fortepiano üçün “Üçsəsli fuqa” pyesi bəstəkarın ən erkən əsərlərindən biridir. Onun məşhur “Sarskoye selo heykəli” əsərindən iki il sonra yaradılmış “Fuqa” pyesi parlaq konsert üslubu ilə seçilir. “Fuqa”nın folklorlardan qaynaqlanması xüsusi maraq doğurur. Əsərdə polifonik inkişaf muğamın formayaradıcı prinsipləri ilə birləşmişdir.

Qara Qarayevin əlyazmasının fotosurəti əlavə edilmiş nəşrin təqdimatı və əsərin premyerası aprelin 26-da BMA-nın böyük salonunda II Respublika elmi-ifaçılıq müsabiqəsinin yekun konsertində olmuşdur.

Konsertdə Qara Qarayevin əsəri ilk dəfə BMA-nın magistraturasının Əməkdar İncəsənət Xadimi Tərhan Seyidovun sinfi üzrə məzunu, pianoçuların Qara Qarayev adına I Beynəlxalq müsabiqəsinin qalibi (2010) Fəqan Həsənlinin ifasında səslənmişdir.

XALQ ARTİSTİ FİRƏNGİZ ƏLİZADƏ BEYNƏLXALQ MÜSABİQƏNİN BƏDİİ MƏŞVƏRƏTÇİ ŞURASINDA

Aprəlin 27-28-də Almanyanın Auqsburq şəhərində Leopold Motsart adına VIII Beynəlxalq musiqi müsabiqəsi keçirilmişdir

İştirakçılar fortepiano, violin, violonçel və bəstəkarlıq kateqoriyalarında yarışmışlar.

2009-cu ildə bu müsabiqənin iştirakçıları görkəmli Azərbaycan bəstəkarı, xalq artisti, professor Firəngiz Əlizadənin məxsusi olaraq bu musiqi yarışması üçün bəstələdiyi “Dastan” əsərini ifa etməklə imtahana çəkilmişdilər. Bu dəfə isə azərbaycanlı bəstəkar Zubin Meta, Kşistof Penderetski, Qidon Kremer, Kristian Tilemann, Benjamin Şmid və Maksim Venqerov kimi dünya musiqisinin ən görkəmli nümayəndələri ilə birlikdə müsabiqənin bədii məşvərətçi şurasında təmsil olunmuşdur.

Tədbirdə müsabiqənin bədii rəhbəri, professor Yulius Bergerin UNESCO-nun dəstəyi ilə hazırladığı “Sülh nəğmələri” (“Peace pieces”) albomu təqdim olunmuşdur. Sevincirici haldır ki, yaradıcı gənclər üçün nəzərdə tutulan alboma S.Prokofyev, B.Britten, C.Adams kimi klassiklərlə yanaşı, F.Əlizadənin “Metomorfozalar” əsəri də daxil edilmişdir.

Albomda görkəmli bəstəkar “Azərbaycanda doğulub, amma müxtəlif mədəniyyətlərin arasında körpü yaradan möhtəşəm musiqinin müəllifi” kimi xarakterizə olunur.

GƏNC BƏSTƏKARIN UĞURU

Bülbul adına musiqi məktəbinin şagirdi, on beş yaşlı bəstəkar Əli Məmmədov Ukraynanın Nikolayev şəhərində keçirilmiş “Penta TON” Beynəlxalq musiqi müsabiqəsinin laureatı olmuşdur

Gənc bəstəkar Taras Şevçenkonun sözlərinə bəstələdiyi “Romans”ı, habelə “Prelüdiya” və dörd hissədən ibarət “Ukraynanın qırmızı piteri” adlı proqram süitasını müsabiqənin münisflər heyətinin və dinləyicilərin mühakiməsinə vermişdir. Əli Məmmədov həmin əsərləri fortepianoda böyük məharətlə ifa etmişdir.

Nüfuzlu münisflər heyəti və müsabiqənin təşkilatçıları gənc həmvətənimizin fitri istedadını və onun yüksək ifaçılıq məharətini layiqincə qiymətləndirmişdir: Əli Məmmədov müsabiqədə ikinci yeri tutmuş və bəstəkarlıq sənəti nominasiyasında laureat adına layiq görülmüşdür.

KAZAKHSTAN: CONTINUOUS IMPROVEMENT OR STALEMATE IN ITS RELATIONS WITH CHINA?

Richard Rousseau

*Associate Professor and Chairman of the Department of Political
Science and International Relations at Khazar University*

Published in *Strategic Analysis* Vol. 37, No. 1, January–February 2013, 40–51

Abstract: Over the last two decades Kazakhstan has implemented foreign policies aimed at improving relations with many new geopolitical actors, as well as longstanding common partners such as Russia, on which it was formerly heavily dependent. By utilising its huge hydrocarbon production potential, Kazakhstan has managed to surpass all other Central Asian states in political and economic importance. Kazakhstan has now turned its eyes to China, seeing it as an important and powerful partner in the economic, political and security spheres. This article deals with fundamental issues in Kazakhstan's relations with China.

Kazakhstan has become an important player in Central Asia's regional relations in recent years. International observers have underscored the many positive changes made by the country. Kazakhstan has achieved higher levels of real economic and social development than other regional states. In macroeconomic terms, Kazakhstan has the largest economy in Central Asia and has recorded impressive growth levels since it gained independence in 1991. It quickly recovered from the depths of the 2008/2009 world economic crisis.¹ Kazakhstan's success is worth underscoring, as it is the only Central Asian country that appears in the list of countries with a high level of human development.² However, it seems that a well-coordinated effort is being made by Astana and European Union members to overestimate the country's achievements, while conscientiously ignoring its problems.³ Western pundits also sometimes seem unwilling to criticise the

'Kazakhstani path'⁴ of development, although the country still has serious infrastructure problems,⁵ an authoritarian political system and an insufficient diverse economic base.⁶ It should be apparent to all stakeholders that, regardless of how impressive Kazakhstan's economic performance might appear at first glance, there is room for further improvement. The country is still largely dependent on its neighbours in various economic sectors and is continuously seeking opportunities to sustain its growth through regional and global economic cooperation. In that sense, China–Kazakhstan relations are especially important, not only in terms of overall trade turnover between the two countries, but because of the sustainability of both the 'Kazakhstani path' and Central Asia's stability.

Kazakhstan–China relations

Political relations between Kazakhstan and China have been cordial since 1991, the year Kazakhstan achieved independence. Old disputes over their common border have been settled and closer political contacts established. Chinese and Kazakhstani officials often meet to discuss bilateral issues and, according to Astana, '... developing and maintaining good neighborly relations with China is a top priority'.⁷ Both countries are members of the Shanghai Cooperation Organisation (SCO) and other regional and sub-regional groupings committed to promoting political cooperation, economic development and security. This strong reciprocal support is deemed essential to achieve some of their most important mutual foreign policy goals. For instance, Kazakhstan supports Beijing's 'One China' policy, thus supporting Beijing's official position on Taiwan and Tibet,⁸ while China backs Kazakhstan's almost two-decade-long bid to become a member of the World Trade Organisation (WTO).⁹

Equally positive are their bilateral economic relations, which have been intensifying for many years. China's willingness and ability to invest in Kazakhstan has been the main factor driving continual improvement in their trade relations.¹⁰ Impressive figures support these economic relations. In early 2011, for example, Beijing made a loan worth \$1.7 billion to the Kazakhstani National Welfare Fund (Samruk-Kazyna) and another worth \$5 billion to the Kazakhstani petrochemical industry, in addition to pledging to buy Kazakhstani uranium for an estimated \$8 billion.¹¹

Astana welcomes this uptick in the Chinese influence, as it contributes to diversifying the country's

economy. Mutual trade relations were for many years concentrated in gas and oil exports from Kazakhstan to China. However, they have now entered into a process of diversification, and positive outcomes are expected from further economic integration between the two countries, especially in the border regions.¹²

Improved bilateral relations underscore these beneficial developments and might in the midterm help Kazakhstan consolidate its achievements. Since 2011 Kazakhstani and Chinese state officials have come together several times to discuss economic, political, cultural and security issues. In June 2011, Chinese President Hu Jintao and Kazakhstani President Nursultan Nazarbayev discussed the specifics of their security partnership, signed in 2005, and affixed their signatures on a document on 'Development of an All-Round Strategic Partnership', which stipulates a commitment to enhance bilateral trade and increase the frequency of meetings between top officials.¹³ Since the beginning of the 2000s Kazakhstan–China relations have been put on a strong footing. Nazarbayev and Hu Jintao, when they meet, leave the impression of sharing a deep understanding. Kazakhstan's presidency of the SCO in the second half of 2011 provided many opportunities for the two heads of state to discuss face-to-face various aspects of bilateral cooperation. Chinese officials have repeatedly expressed satisfaction with the evolution of bilateral trade relations in recent times and strongly supported the opening of the Khorgos International Centre of Boundary Cooperation, a transnational free trade centre on the border of Kazakhstan and China, spanning a 3.36 million m² area of Chinese territory and 1.6 million m² area of Kazakhstani land.¹⁴

Kazakhstani and Chinese officials have ample reason to be content with the trade volumes between the two countries. In 2011, the bilateral trade volume amounted to \$20 billion, up from a disappointing \$8.3 billion in 2006. This is a significantly larger volume than the trade turnover between Kazakhstan and Russia, two countries that are trying to boost their trade through a customs union.¹⁵ Initially, Astana and Beijing set the goal of reaching a trade volume of \$15 billion by 2015. Fortunately, the value of bilateral trade is already, in the first quarter of 2012, \$5 billion above the planned level.¹⁶ In addition to trade, Kazakhstan's friendship is also essential for China since it is a major transit country. For instance, the improvement of the railway connection between north-west China and south-east Kazakhstan and onward into Russia and Western Europe was at the top of the agenda in their bilateral discussion.

These developments indicate that Kazakhstan is an increasingly important player in China's strategy in the Central Asia region, while Russia's influence in that region is steadily declining in relative terms. China, Turkey and, to a much lesser extent, Iran are making rapid gains at the expense of Russia. This trend is evidenced both by data, as noted above, and by changes observable in both domestic markets and traditional bazaars across the region. The increasing Chinese presence is even changing the lifestyles of ordinary people. The flood of cheap and affordable Chinese goods has allowed Central Asians, even in the smallest and most remote villages, to buy products that

they previously had never dreamed of seeing. In all probability, Russia will become progressively less able to hinder China's penetration into the region. Commercially, the future does not look enviable for Moscow as by 2015 the bilateral trade between China and Kazakhstan is expected to reach \$40 billion,¹⁷ an increase that will further strengthen China's foothold in Central Asia.

Much to Moscow's dismay, improvements in Kazakhstani–Chinese economic relations are expected to increase even further in the years to come. At the end of September 2011, Chinese and Kazakhstani business people met to discuss investment projects between the two countries. The chairman of the Standing Committee of China's National People's Congress, Wu Bangguo, who attended the meeting, focused the talks on future cooperation possibilities in energy, mineral extraction, metallurgy, road and railway construction, telecommunications and agriculture. He also drew attention to the need to improve cooperation between Kazakhstani and Chinese firms and augment the volume of investments.¹⁸ Perhaps more importantly, Bangguo insisted that there are many opportunities for cooperation in manufacturing and service sectors.

Since independence, Kazakhstan's president has been adamant about the necessity to diversify the Kazakhstani economy away from energy production and export, as this makes the country too dependent on fluctuating oil and gas prices. A rapidly developing partner like China would certainly help President Nazarbayev achieve this objective. However, one can only be doubtful whether Chinese investments and cooperation will actually bring about economic diversification in Kazakhstan. The Kazakhstani elite, on which this process of diversification depends heavily, may not actually have a strong enough interest in altering the present economic structure. Kazakhstan's historical experience has demonstrated that poorly diversified economies, which rely heavily on natural resources for generating revenues, are the best models political and economic elites can use to indulge in kleptocracy.¹⁹ It remains to be seen whether the Kazakhstan–China economic partnership will serve the interests of ordinary Kazakhstanis or merely the members of the president's circle.

Energy cooperation

Energy development and export largely dominates Kazakhstani–Chinese relations. Beijing considers Central Asia, especially Kazakhstan and Turkmenistan, a crucial element in its energy equation and has geared its policy in such a way as to secure as many resources as possible from this region.²⁰ Central Asia can play a major role in helping Beijing diversify its energy suppliers. It can also reduce, by the same token, China's reliance on Middle East oil exporters, who exported to China more than two million barrels/day in 2010.²¹ Beijing keeps a close eye on the current political events in the Middle East, and the instability that comes with them. Chinese policy planners develop alternative policies which could be implemented in the event that the United States decides to close, or at least filter, the Strait of Malacca, through which oil cargoes

from the Middle East must pass.²² Under these circumstances, China's oil and gas imports from Central Asia will probably continue over the next few years—even potentially for decades—prompting the expansion of the energy sectors of the Central Asian hydrocarbon-rich states. Furthermore, Chinese imports of Central Asian oil and gas will divert a massive amount of revenue from China to Central Asia, in addition to providing a powerful alternative buyer to Russia.²³ This will in turn give Central Asian governments more political leeway in their international relations. Kazakhstan seems quite conscious of this situation, and is accordingly currying favour with China, knowing the many benefits it could potentially reap.

The spectacular economic growth in the People's Republic of China (PRC) in the last 20 years has generated intensive use of primary energy resources. Since the first half of the 1990s, China has not been able to meet all its energy needs from its own production and has thus become a net importer of oil and gas. The country became a net importer of natural gas in 2008 as the gap between supply and demand approached five billion cubic metres. Meanwhile, Kazakhstan and Turkmenistan, and to a lesser extent Uzbekistan, have abundant reserves of oil and are export-oriented economies. Therefore, the Chinese authorities have progressively made energy a priority issue on their Central Asian agenda. This development has important implications and can be analysed from various angles. Firstly, China's own perspective on its present boom and how Beijing's involvement in the Central Asian republics' development is perceived need to be taken into consideration. Secondly, the growing role of Central Asian energy issues in China's policy has important geopolitical implications, specifically on the relations between Moscow and Beijing. Energy is one of the strategic issues where the interests of Beijing and Moscow are clearly divergent and it has the potential to complicate the cooperative atmosphere the two powers have enjoyed in recent years. Moreover, it is necessary to contextualise the Caspian Basin's place within the overall energy strategy of the PRC.

Kazakhstan has become one of China's main energy suppliers. In 2011, 11 million tons of oil flowed to China through the Kazakhstan–China oil pipeline, which runs from Kazakhstan's Caspian shore to Xinjiang in China.²⁴ During a September 2011 visit to Central Asia, Chinese officials expressed their desire to expand energy trade with oil-rich Kazakhstan.²⁵ The latter's oil exports are set to swell over the next few years. Astana is expecting a 50 per cent increase by 2020,²⁶ and China will receive the lion's share of this, as its domestic demand is increasing dramatically. Kazakhstan plans to export 22 million tons/year of oil to China by 2020, up from 12.1 million tons in 2011.²⁷ To achieve this, it is currently boosting the export capacity of the Kazakhstan–China pipeline and constructing a parallel gas pipeline scheduled for completion by 2014.²⁸ This additional pipeline will also enable Kazakhstan to transport gas extracted in the western part of the country, where most of the deposits are located, to the more industrialised southern regions,

reducing by the same token their reliance on Uzbek gas imports.²⁹

As in other areas, the purchase of oil deposits and the signing of long-term energy supply contracts are the main instruments used by China to influence the energy sector of Central Asian states. In 1997, after three years of negotiations, the China National Petroleum Corporation (CNPC) began operating in Kazakhstan. Other major Chinese firms soon followed. In addition, Beijing and Astana signed in that year an agreement to construct a pipeline of almost 4,800 km connecting the Caspian Sea and the Xinjiang region in north-west China.

The construction of the Kazakhstan–China oil pipeline was divided into three sections. The first section, linking Atyrau (north Caspian) with Aktobe region oil fields (western Kazakhstan) was completed in March 2003. This section also carries oil to the west, towards the Caspian Pipeline Consortium (CPC) pipeline, which connects the Tengiz oil field in Kazakhstan with the Russian port of Novorossiysk on the Black Sea, through Atyrau. The second 1,000-km section was built between September 2004 and December 2005 and links Atasu in central Kazakhstan to the border town of Alashankou in China's Xinjiang Uygur Autonomous Region. Like all other milestones in China's Central Asian energy development, the opening of this section of nearly 1,000 miles generated much debate and some stridency. However, the Atasu–Alashankou section, the most important of the Kazakhstan–China oil pipeline, is able to deliver only 10 million tons of crude oil a year to China, a modest amount considering China's oil needs. The third and final section, which connects Kenkiyak with Kumpol, was as per an agreement between Kazakhstan and China on 18 August 2007 and completed on 11 July 2009. This pipeline makes it possible to pump oil directly from the northern Caspian to the Dushanzi refinery in Xinjiang.

To feed the pipeline, China has acquired, through various companies, exploitation rights to various oil fields in Kazakhstan. In the process Chinese companies have had to cope with both the suspicion their presence arouses and the relative delay in getting anything done, thus harming their position in the coveted Kazakh Caspian offshore fields. The exception is the Darkhan deposit, which they exploit under an agreement signed in October 2008. However, making a virtue of necessity and following a consistent business strategy, China has invested in oil fields located in the Aktobe region and in other more isolated sites along the route of the Sino-Kazakh oil pipeline (Buzachi North, Karazhanbas and Kumkol in the Kyzyl-Orda region).³⁰

These, along with the aforementioned Atasu connection to the pipeline going to Russia, make the Sino-Kazakh oil pipeline an alternative route for exporting Russian oil from western Siberia to China. As a result, Beijing has virtually assured sources of supply for a pipeline which currently has a maximum annual capacity of 20 million tons of crude that could be expanded to 30. The most significant Chinese investments in the Kazakh hydrocarbon sector have been the \$4.2 takeover of PetroKazakhstan, a Canadian-based

company, by the Chinese oil company CNPC in August 2005 and the purchase for US\$1.91 billion of the Kazakhstan oil assets of Canada's Nations Energy Company Ltd by the China International Trust and Investment Corporation (CITIC) in December 2006. Through these two acquisitions Beijing acquired an important position in the Kazakh oil market and although the figures available vary substantially and are difficult to compute, it is estimated that in 2006 China was responsible for about 25 per cent of all oil extraction in Kazakhstan.³¹

This increase in China's presence in the Kazakh oil sector generated an animated public debate led by those who see in Beijing's policy a growing threat to Kazakhstan's economic sovereignty and autonomous development prospects. While some local analysts are known to dissent from the majority view and point out, for example, that contracts signed with Chinese companies are more beneficial to Kazakhstan than those signed with large Western companies, the controversy over the Chinese acquisitions has more particularly culminated in the Majlis, the parliament of Kazakhstan, which approved in September 2007 the introduction of a series of amendments to the law 'on subsurface and the use of the subsurface' dated 27 January 1996. The law expanded Astana's ability to revise or annul contracts concerning the exploitation of subsurface resources and posing a threat to 'national economic security interests'.³² As a response to the \$1.9 billion sale of the Karazhanbas oil field by Canada-based Nations Energy to CITIC, the Kazakh government passed a law preventing foreign investors from selling stakes in Kazakhstan's assets to third parties. Also, the 2005 sale of PetroKazakhstan Inc. to CNPC illustrated the need for the new law giving Kazakhstan the first right of refusal to buy assets in any proposed transfer of oil assets between foreign companies. Also, KasMunaiGas became a stakeholder in PetroKazakhstan in 2005, and following the passage of this amendment, KasMunaiGas executed an agreement with CITIC to purchase 50 per cent of Karazhanbas. It is interesting to note that the above PetroKazakhstan purchase created a similar reaction in Russia, especially among companies active in Kazakhstan, which share these misgivings about the progressive Chinese encroachment.

The purchase of the Canadian firm by CNPC led to the Russian company Lukoil, which owns 25 per cent of the rights to the North Kumkol deposit, to go to both the Court of International Arbitration in Stockholm and the Kazakh courts to claim a preferential right to acquire the deposit. Through this action, Lukoil, which won the lawsuit, secured the rights to the entire reservoir. Lukoil is officially a private oil company but its actions, as is well known in the energy industry, are often in line with the wishes of the Kremlin. Therefore, some authors believe that this action shows that 'Russia is unwilling to allow China to have direct access to Central Asian energy resources'.³³

Within the SCO, which is paying increasing attention to energy issues, the approaches of Kazakhstan and Russia coincide. Despite the fear of potential dominance, Kazakhstan estimates that China's presence in its oil sector is of strategic importance in the long term. The

Kazakhstan–China oil pipeline has already reduced Kazakhstan's dependence on the old Soviet pipeline network through which the majority of Kazakh oil exports still flow. The new pipeline allows direct access to the global economy, with its ever expanding oil consumption. Moreover, the weight of Chinese companies in the sector, though increasing, is still small in relative terms and barring new purchases of large deposits, their share in total Kazakh production will decrease significantly when the extraction of oil from the offshore Kashagan field, situated in the northern part of the Caspian Sea, begins.³⁴

While energy will undoubtedly remain the nucleus of China–Kazakhstan cooperation, Chinese officials hope that in future this cooperation will not remain limited to oil and gas; they believe that it should be extended to clean and renewable energy as well.³⁵ In that regard, Beijing has singled out nuclear energy as a potentially important sector for bilateral cooperation. In 2011 Kazakhstan, which is well endowed with uranium ore, began exporting the indispensable resource for producing nuclear energy to China.³⁶

These developments can only benefit Kazakhstan, as it requires new trading partners if it is to become one of the top five oil producers in the world.³⁷ President Nazarbayev has also committed his country to diversifying the economy, which can be achieved through major investment in the renewable energy sector.

Notes

1. 'Kazakhstan', Central Intelligence Agency—The World Fact Book, at <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kz.html> (Accessed 12 March 2012).
2. 'International Human Development Indicators', UNDP Human Development Reports, at <http://hdr.undp.org/en/statistics/> (Accessed 12 March 2012). All other Central Asian countries are ranked among those with a medium human development level.
3. Anna Stroganova, '“Mond”: Dorogo_ nax Kazahstan' ['Le Monde': Our Dear Kazakhstan], Radio France International, at <http://www.russian.rfi.fr/tsentralnaya-aziya/20110919-mond-dorogoi-nash-kazakhstan> (Accessed 21 September 2011).
4. Marijus Radvilas, '“Kazakhstan's Way” of Development', European Dialogue, at <http://eurodialogue.org/Kazakhstan-way-of-development> (Accessed 12 February 2012).
5. 'Central Asia: Decay and Decline', International Crisis Group, Asia Report No. 201, 3 February 2011, at <http://www.crisisgroup.org/en/regions/asia/central-asia/201-central-asiadecay-and-decline.aspx> (Accessed 25 February 2011).
6. Ibid.
7. 'China-Kazakhstan Relations Grow Stronger', *China Daily*, 15 October 2007, at http://www.chinadaily.com.cn/cndy/200710/15/content_6173531.htm (Accessed 29

- November 2011).
8. 'China, Kazakhstan Upgrade Relationship', *People's Daily Online*, 14 June 2011, at <http://english.peopledaily.com.cn/90001/90776/90883/7409016.html> (Accessed 29 November 2011).
 9. 'China-Kazakhstan Relations Grow Stronger', no. 7.
 10. The Editors, 'Global Insider: China-Kazakhstan Relations', *World Politics Review*, 1 March 2011, at <http://www.worldpoliticsreview.com/trend-lines/8044/global-insider-chinakazakhstanrelations> (Accessed 24 January 2012).
 11. Leslie Hook and Isabel Gorst, 'Kazakhstan Embraces Chinese Investments', *Financial Times*, 22 February 2011, at <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/8c25e008-3e5e-11e0-9e8f-00144feabdc0.html#axzz1bW48APVR> (Accessed 21 October 2011).
 12. The Editors, no. 10.
 13. Roger McDermott, 'Kazakhstan Looks East: Sino-Kazakh Strategic Partnership Deepens', *Eurasia Daily Monitor*, 5 July 2011, at [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&xttnews\[tt_news\]=38135&tx_ttnews\[backPid\]=381&cHash=059dceab78bc4d5cf160d377fefff2a9](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&xttnews[tt_news]=38135&tx_ttnews[backPid]=381&cHash=059dceab78bc4d5cf160d377fefff2a9) (Accessed 14 September 2011).
 14. Svetlana Shesterneva, 'The Prime Minister Acquainted with the Project ICBC "Horgos"', Khorgos, at <http://mcps-khorgos.kz/en/smi-review/prime-minister-acquainted-project-icbchorgos%E2%80%9D> (Accessed 8 March 2012).
 15. Roger McDermott, no. 13.
 16. 'China-Kazakhstan Relations', no. 7.
 17. Roger McDermott, no. 13.
 18. 'Wu Bangguo Attends the Symposium of Chinese and Kazakh Entrepreneurs', Ministry of Foreign Affairs of the PRC, 27 September 2011, at <http://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx/t863262.htm> (Accessed 3 November 2011).
 19. Bruce Bueno De Mesquita et al., *The Logic of Political Survival*, The MIT Press, Cambridge, MA, 2003, pp. 93–95.
 20. Edward Wong, 'China Quietly Extends Footprints into Central Asia', *The New York Times*, 2 January 2011, at <http://www.nytimes.com/2011/01/03/world/asia/03china.html?pagewanted=all> (Accessed 3 November 2011).
 21. 'China', EIA—US Energy Information Administration, November 2010, at <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=CH> (Accessed 21 October 2011).
 22. Edward Wong, no. 20.
 23. 'China's Hu Kicks Off Central Asian Energy Tour', Radio Free Europe/Radio Liberty, 12 December 2009, at http://www.rferl.org/content/Chinese_Leader_To_Open_Central_Asia_Gas_Pipeline/1902021.html (Accessed 6 November 2011).
 24. Roger McDermott, no. 13.
 25. 'Kazakhstan, China to Expand Energy Cooperation', *Central Asia Online*, 10 September 2011, at http://centralasiaonline.com/cocoon/caii/xhtml/en_GB/features/caii/newsbriefs/2011/09/10/newsbrief-01 (Accessed 12 March 2012).
 26. 'Oil Exports to Balloon by 2020, Kazakh Minister Says', Universal Newswires—Central Asia Newswire, 4 October 2011, at <http://www.universalnewswires.com/centralasia/viewstory.aspx?id=10329> (Accessed 12 March 2012).
 27. Ibid.
 28. 'Country Analysis Briefs—Kazakhstan', EIA—US Energy Information Administration, November 2010, at <http://www.eia.gov/emeu/cabs/Kazakhstan/pdf.pdf> (Accessed 26 February 2012).
 29. 'Kazakhstan', EIA—US Energy Information Administration, November 2010, at <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=KZ> (Accessed 7 February 2012).
 30. For more details see Sebastien Peyrouse, 'Chinese Economic Presence in Kazakhstan', *China Perspectives*, 3, 2008, pp. 43–45.
 31. Ibid.
 32. S. Akhmetova, S. Daumov and T. Yuldabayev, 'Review of the Draft Law of the Republic of Kazakhstan "On Subsurface and Subsurface Use"', *Oil, Gas & Energy Law (OGEL)*, 2, 2010, at www.ogel.org/article.asp?key=3008 (Accessed 8 September 2012).
 33. Artyom Matusov, 'Energy Cooperation in the SCO: Club or Gathering?', *Central Asia-Caucasus Institute, The China and Eurasia Forum Quarterly*, 5(3), 2007, p. 95.
 34. Kimberly Marten, 'Disrupting the Balance: Russian Efforts to Control Kazakhstan's Oil', The Program on New Approaches to Research and Security in Eurasia (PONARS Eurasia), PONARS Policy Memo No. 428, December 2006, at <http://www.ponarseurasia.org/memo/disrupting-balance-russian-efforts-control-kazakhstans-oil>.
 35. Roger McDermott, no. 13.
 36. Wang Ying, 'China, Kazakhstan to Cooperate on Nuclear, Alternative Energy, Pipelines', *Bloomberg*, 14 June 2011, at <http://www.bloomberg.com/news/2011-06-14/china-kazakhstan-to-expand-energy-relations-pledge-regional-coordination.html> (Accessed 12 February 2012).
 37. 'Country Analysis Briefs—Kazakhstan', no. 28.
- (This article will be continued in the next issue of *Khazar Review*)

BÖYÜK ALİMİN XATİRƏSİNİN İŞİĞINDA

Onu bir neçə dəfə tədbirlərdə, dəfələrlə isə televiziya kanallarında görmüşəm. Hər dəfə Ziya Bünyadovun adı çəkiləndə, onun gözləri yaşarır; lakin o göz yaşlarının içində dərin, xoş xatirələr əks olunduğunu görürdüm.

Bu dəfə də onunla mayın 7-də Nizami Kino Mərkəzində, Sovet İttifaqı Qəhrəmanı, akademik Ziya Bünyadova həsr olunmuş internet saytının təqdimat mərasimində rastlaşdım. Tədbirin açılışı Ziya Bünyadovun həyat yolunu əks etdirən filmin nümayişi ilə oldu. Film sona çatanda zala bir anlıq sükut çökdü. Lakin Tahirə xanımın hönkürtüsü ətrafdakı sükutu pozdu. Yenə gözlərimi ona tərəf zillədim. Düşündüm ki, İndiki dövrdə tez-tez giley-lənərək, “əsl sevgi yoxdur” deyən insanların sadəcə Tahirə xanımın gözlərinə baxması kifayətdir. Budur əsl sevgi! Artıq 16 ildir ki, o, Ziyasızdır. Lakin hələ də bununla barışa bilmir. Hər dəfə onun adını eşidəndə, hər dəfə onun haqqında danışılanda, dərin mənəvi sarsıntı keçirir.

Tədbirin sonunda onu daha yaxından – üzbəüz görmək şansım oldu. Mənə və digər tələbələrə Ziya Bünyadovla ilk tanışlıqları, birlikdə yaşadıkları gözəl günlər haqqında danışdı. O, xatirələrə daldıqca həmin günlər gözünün önündə canlanırdı və

gözlərində parıltı görünürdü, lakin xatirələrdən real həyata qayıtdıqda və Ziyanın həyatda olmadığını gördükdə, yenidən gözləri dolurdu.

1997-ci ilin soyuq qış günündə böyük akademik ölümü nəinki elmi ictimaiyyəti, bütün Azərbaycanı sarsıtmışdı. Həqiqətən Vətəni üçün, Vətəninin övladlarının savadlanması üçün o misilsiz işlər görmüş bir insanın bu cür qətlə yetirilməsi ilə barışmaq qeyri-mümkündür. Bu gün Azərbaycan tarixi materiallarının çox hissəsində Ziya Bünyadovun əməyini gördükdə, müqəddəs kitabımız olan “Quran-i Kərim”in Azərbaycan dilinə tərcüməsinə və digər işlərinə baxdıqda, onun necə zəhmətkeş alim olduğuna heyrətlənməmək olmur.

Nəhayət, onun bütün həyat fəaliyyətini, elmi işlərini bir yerə yığan internet saytının açılması hər kəsi çox sevindirirdi. Yuxarıda qeyd etdiyim kimi, Nizami Kino Mərkəzində keçirilən təqdimatda biz də Xəzər Universitetinin tarixçi tələbələri olaraq müəllimimiz Roza Arazovanın başçılığı ilə orada iştirak etdik. Sayt isə artıq mayın 9-dan etibarən fəaliyyət göstərir.

Akademikin işlədiyi Şərqsünəslıq institutunda onunla yaxın olmuş insanlar tədbirdə xatirələrini, yadda qalan hadisələri danışdılar. Ən maraqlısı isə o idi ki, hər kəs onun haqqında bildiyi əhvalatı təbəsümlə, sevinclə danışdı. Ziya Bünyadov hər kəsin – dostlarının, yaxınlarının və ən əsası həyat yoldaşı Tahirə xanımın yaddaşında xoş xatirələr, Azərbaycan xalqı üçün, Azərbaycan elmi üçün isə çox dəyərli sərvət qoyub getdi. Əgər daha çox yaşasaydı, daha artıq işlər görə bilərdi, lakin buna imkan vermədilər. Tədbirdə AMEA-nın A.Bakıxanov adına Tarix institutunun direktor müavini Cəbi Bəhrəmov çıxışının sonunda bir ifadə işlətdi və sanki mənim fikirlərimə ümumi bir sonluq qoydu: “Ziya Bünyadova atılan güllə Azərbaycana atılan güllə oldu”.

*Mərziyə Əlizadə,
Təhsil fakültəsi, III kurs tələbəsi*

UNİVERSİTET XƏBƏRLƏRİ

ƏMƏKDAŞLARIMIZ LUSOFONA UNİVERSİTETİNDƏ

“Avropa Birliyi Araşdırmaları üzrə dərş proqramlarının işlənilib hazırlanması və qabiliyyətlərin inkişaf etdirilməsi” adlı Tempus layihəsi çərçivəsində Xəzər Universitetinin Siyasi elmlər və beynəlxalq münasibətlər departamentinin koordinatoru Baba Bayramlı və həmin departamentin müəllimi Rəşad Hüseynov 29 aprel - 5 may tarixlərində Portuqaliyanın Lusofona Humanitar və Texnoloji Elmlər Universitetində Avropa

Birliyi Araşdırmaları üzrə dərş proqramlarının təhlili (Curriculum Review) prosesində iştirak etmişlər. Avropaşünaslıq üzrə bakalavr, magistr və Ph.D səviyyələrində tədris proqramlarının təhlili aparılmış, layihə çərçivəsində əməkdaşlığın daha da genişləndirilməsi, müəllim və tələbələrin mübadiləsi, müəllimlərin treninqi, ikiqat dərəcə və birgə dərəcə üzrə təhsil imkanları barədə müzakirə aparmaq üçün bir sıra işgüzar görüşlər keçirilmişdir.

“XƏZƏR”Ə TƏŞƏKKÜR MƏKTUBU

Çox hörmətli Məhəmməd müəllim!

Məni bəlkə xatırlayarsınız - 2010-cu il Xəzər MBA məzunu Aydın Səlimov. Xəzər Universitetini bitirdikdən sonra Avstraliyaya köçmüşəm, hələ də burada yaşayıram. Bu məktubu yazmaqda məqsədim sizə qısaca təşəkkür bildirməkdir.

Xəzər MBA tələbəsi olmuş hər bir şəxs etiraf edər ki, sizin o şəxsin həyatına böyük təsiriniz (Az.Resp.-da təhsil üzrə əksər idarəçilərdən fərqli olaraq, müsbət təsiriniz) olub. Əminliklə deyə bilərəm ki, xüsusən bugünkü Azərbaycanda çox az rast gəlinən ideal "müəllim" və "idarəçi" modelini biz sizdə görmüşük.

Lakin məsələ ancaq tədris işləri, dərş seçimi, dərşlərdə iştirakdan azad olma və s. üçün köməkdə

deyil. Bu gün, mən daxil olmaqla, yüzlərlə Xəzər MBA məzununun yadında hər şeydən çox sizin bir insan kimi bizə, cürbəcür istək və problemlərimizə göstərdiyiniz qayğı qalır.

Sizin kimi bir insan və müəllimlə tanış olmaqdan duyduğum xoşbəxtliyi ifadə etməyi şəxsən mən özümə borc kimi gördüm. Professional və digər sahələrdə əldə etdiyim nailiyyətlər üçün də sizə təşəkkürümü bildirirəm!

Sizə şəxsi və peşə həyatınızda uğurlar, millətimizə isə Məhəmməd müəllim kimi insanların daha çox olmasını arzu edirəm!

Hörmətlə,
Aydın Səlimov
14. 05. 2013

XƏZƏR UNİVERSİTETİNİN ƏMƏKDAŞI TÜRKOLAJİ TOPLANTIDA

Təsisçilərindən biri də Xəzər Universiteti olan Qafqaz Universitetlər Birliyinin (QUB) təşkilatçılığı ilə Türkiyənin Əskişəhər vilayətində, Osmanqazi Universitetində mayın 6-8-də türkoloji bölmə rəhbərlərinin toplantısı keçirilmişdir. Toplantıda Azərbaycan universitetlərindən nümayəndələr, o cümlədən Xəzər Universiteti Azərbaycan dili və ədəbiyyat departamentinin rəhbəri, fəlsəfə doktoru Vurğun Əyyub da iştirak etmişdir.

“Dədə Qorqud” və “Yunus Əmrə” adı altında gerçəkləşdirilən iki toplantıda Türkiyə, Azərbaycan, Gürcüstan, Qırğızıstan, Ukrayna və b. ölkələrdən gəlmiş türkoloqların, filoloqların öz ölkələrində türkologiyanın vəziyyəti, uğurları, prob-

lemləri, qarşıda duran vəzifələr barədə etdikləri məruzələr ətrafında maraqlı müzakirələr keçirilmişdir. Toplantıda həmçinin QUB-un gerçəkləşdirməkdə olduğu “Mövlana Dəyişim Proqramı”nın perspektivləri, həyata keçirilməsi gözlənilən layihələri barədə də geniş məlumat verilmişdir. QUB-un gələcək toplantılarında türkologiyanın konkret problemlərinin müzakirəsi barədə razılıq əldə olunmuşdur. Əskişəhərin idarəetmə orqanlarının, xüsusilə Əskişəhər valisi Kadir Koçdəmirin böyük dəstəyi ilə baş tutan bu toplantı kütləvi informasiya vasitələri və tələbələr tərəfindən maraqla qarşılanmışdır.

UNİVERSİTET XƏBƏRLƏRİ

“MÜASİR UŞAQ PSIXOLOGİYASI” MÖVZUSUNDA TƏLİM

Mayın 3-də Xəzər Universitetinin Karyera Mərkəzi Psixologiya ixtisası üzrə təhsil alan tələbələr üçün “Uşaq psixologiyası haqqında” təlim keçirdi. Təlimçi Müasir Psixologiya Mərkəzinin uşaq psixologiyası üzrə mütəxəssisi Aidə Nəbiyeva idi. Təlimdə tələbərə uşaq psixologiyası haqqında, uşaqla düzgün

münasibət qurmağın yolları, uşaqların normal inkişafının xüsusiyyətləri, hiperaktiv uşaqların əsas xüsusiyyətləri, uşaqlara qoyulan qadağalar və s. mövzular haqqında ətraflı məlumat verildi. Tələbələri maraqlandıran suallar geniş şəkildə izah olundu.

“DÜNYA” MƏKTƏBİ FUTBOL KOMANDALARININ UĞURU

Mayın 11-12-də Təhsil Futbol Məktəbi məktəblərarası futbol turniri keçirdi. Turnirdə “Dünya” məktəbinin müxtəlif yaş qruplarından ibarət iki komandası da iştirak edirdi. Hər iki komanda turnirdə uğurla çıxış edərək, kuboka sahib olmuşdur. Komanda üzvlərini təbrik edir və uğurlarının davamlı olmağını arzulayırıq.

“DÜNYA” MƏKTƏBİNDƏ BİLİK YARIŞMASI

May ayının 10-da “Dünya” məktəbində məktəblilər arasında Heydər Əliyevin 90 illiyinə həsr olunmuş “Heydər Əliyev və Azərbaycan tarixi” mövzusunda bilik yarışması keçirildi. Məqsəd şagirdlərin intellektual potensialını artırmaq və şagirdlər arasında komanda halında işləmək bacarığını

möhkəmləndirmək idi. Yarışa qatılan 4 komanda: “Məğlubedilməz Armada”, “Qızılbaşlar”, “Səlcuqlar” və “Atabəylər” komandaları arasında “Qızılbaşlar” qalib oldu. Yarışı tarix müəllimi Xaqani Həbibov idarə edirdi. Sonda münəşiflər heyəti tərəfindən qalib komanda mükafatlandırıldı.

AVRASIYA AKADEMİYASI MEDALININ DİZAYNI HAQQINDA MÜZAKİRƏ

Mayın 10-da Avrasiya Akademiyasının təsisçilərindən biri olan professor Hamlet İsaخانlı Bakıda yerləşən Xəzər Universitetində Akademiyanın üzvlərinə təqdim olunacaq medalın dizaynı üçün elan olunacaq müsabiqəyə hazırlıqla bağlı görüş keçirdi. Müsabiqənin qaydalarını hazırlamaqda köməklik göstərmək üçün görüşə tanınmış heykəltəraş və peşəkar rəssamlar olan Rauf Abdullhüseynoğlu, Ələvsət

İbayev və Teymur Rüstəmov dəvət olunmuşdular. Görüşdə, həmçinin, universitetin Magistratura, doktorantura və elmi tədqiqatlar bölməsinin müdiri Eldar Şahgəldiyev və On3 Şirkətlər Qrupunun direktoru Aydın Əhmədov da iştirak etdilər.

Medalın dizayn məsələsi hərtərəfli müzakirə edildikdən sonra müsabiqənin may ayının sonuna qədər elan olunması qərara alındı.

MÜƏLLİMİMİZ FƏLSƏFƏ DOKTORU DİPLOMU ALMIŞDIR

Mayın 16-da Azərbaycan Respublikası Prezidentinin yanında Ali Attestasiya Komissiyasında müxtəlif elm sahələri üzrə dissertasiya müdafiə etmiş dissertantlara diplomların verilməsi mərasimi keçirilmişdir. Mərasimdə Xəzər Universitetinin Tarix və arxeologiya departamentinin müəllimi Xaqan Balayev də siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru diplomu təqdim edilmişdir.

Müəllimimizi təbrik edir, elmi yaradıcılığında ona uğurlar arzulayırıq.

“AZƏRBAYCAN KİNOSUNDA İSTEDADIM TAM AÇILMAYIB...”

Xalq artisti Həmidə Ömərovanın Milli.Az-a müsahibəsi

Ömərova Həmidə Məmməd qızı 1957-ci il aprelin 25-də Bakıda dünyaya gəlib. 1975-79-cu illərdə Ümumittifaq Dövlət Kinematografiya İnstitutunun aktyorluq şöbəsində təhsil alıb.

1979-93-cü illərdə C.Cabbarlı adına “Azərbaycanfilm” kinostudiyasında, 1992-93-cü illərdə Azərbaycan Kinematografçılar İttifaqında çalışıb. Filmlərə çəkilməklə yanaşı, 500-dən artıq bədii filmin dublyajı və səsləndirilməsində fəal iştirak edib. “Azərbaycan kinosunda feminizm”, “ABŞ kinosu: 1895-1945-ci illər”, “Amerika kino tarixi” kitablarını qələmə alıb. Hal-hazırda Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin Kinoşünaslıq kafedrasına rəhbərlik edir.

1986-cı ildən Azərbaycan Dövlət Televiziyasında “Retro” kinozalının aparıcısı, 2002-ci ildən “Kinoştrix” verilişinin ssenari müəllifidir.

Filmografiya: Şəfiqə (“Qızıl uçurum”), Çinarə (“Anlamaq istəyirəm”), Zümrüd (“Yol əhvalatı”), gəlin (“Vah!”), Zeynəb (“Babamızın babasının babası”), Telli (“Qorxma, mən səninləyəm”), Mələykə (“Üzeyir ömrü”), Afaq (“Nizami”), Şəfiqə (“Musiqi müəllimi”), Tamara (“Burulğan”), Nazlı (“Şirbalanın

məhəbbəti”), Nuriyə (“Divlər zindanı”, İran k/s), Nurzad (“Əzablı yollar”), Zivər (“Doğma sahillər”), Xan qızı (“Dədə Qorqud oğuznamələri”), Elmira (“Dronqo”) və s.

1986-cı ildə Respublika Lenin Komsomolu mükafatına, 1988-ci ildə Azərbaycan Respublikasının əməkdar artisti, 2005-ci ildə xalq artisti fəxri adlarına layiq görülüb.

- Həmidə Ömərova necə tələbə olub?

- Elə ondan başlayım ki, mən çox utancaq tələbə olmuşam. Görünüşüm də əsl utancaq azərbaycanlı qızının görünüşü idi - uzun hörüklərim var idi. Bütün fənlərdən əlaçı idim, amma bir dəfə də olsun etüd göstərməmişdim. Belə utancaqlığa müəllimlərim zahiri görünüşümə görə dözürdülər.

- Tələbə yoldaşlarınız haqqında nə deyə bilərsiniz?

- Tələbəlik illərindən yadımda qalan ən parlaq təəssüratlardan biri kimi dərs zamanı dolu yağmağa başlayanda Ötkəmin (əməkdar artist Ötkəm İsgəndərov – red.) pəncərəyə çıxıb rəqs etməyə başlamasını deyə bilərəm. “VQİK”də (ВГИК – Всесоюзный Государственный Институт Кинематографии – ÜDKİ – Ümumittifaq Dövlət Kinematografiya İnstitutu - red.) təhsil almaq təbii ki, çox maraqlı idi. Bütün SSRİ-də xarici filmlərə birinci biz baxırdıq. Hər bir filmin nümayişindən əvvəl yaradıcı heyətin bəzi üzvləri ilə görüş təşkil olunurdu. Hər dəfə də zalda iynə atsaydın, yerə düşməzdi. Ona görə oğlan tələbə yoldaşlarımız əvvəldən zəlin bir sırasının oturacaqlarını o başdan bu başa iplə bağlayırdılar ki, biz qızlar rahat oturub filmə baxaq.

- Nə kimi hadisələr yadınızda qalıb?

- Yadıma gəlir ki, 1 May bayramında Yevgeni Semyonoviç (Y.S.Matveyev – 1975-79-cu illərdə ÜDKİ-də təhsil alan azərbaycanlılardan ibarət kursun rəhbəri, SSRİ xalq artisti, Dövlət mükafatı laureatı, teatr və kino aktyoru, ssenari müəllifi və rejissor – red.) dedi ki, gedək “VDNX”-nin (ВДНХ – Выставка достижений народного хозяйства СССР - SSRİ xalq təsərrüfatı nailiyyətləri sərgisi – red.) arxasındakı çəmənləkdə piknik edək. Elə yenincə oturmuşduq, bir milis başımızın üstünü kəsdirdi ki, bilmirsiniz, burada piknik etmək olmaz?! Matveyev də dedi ki, siz məni tanımadınız, mən Matveyevəm, bunlar da mənim tələbələrimdir. Milis işçisi isə dedi ki, mən də İvanovam, nə olsun ki, qanun hamı üçün birdir. Təbii ki, o, Yevgeni Semyonoviçi tanıyırdı, amma bu o demək deyildi ki, qanun ona aid edilməməliydi.

Birinci dəfə “Bolşoy Teatr”a getməyimizi xatırlayıram - qayıdanda nəqliyyat tapmadıq, bütün yolu Azərbaycan xalq mahnıları oxuya-oxuya yataqxanaya çatdıq. Bizim Azərbaycan dili müəllimimiz əvvəl Alla Axundova idi, sonra isə Həsən Əbluc oldu. Yadıma gəlir ki, Azərbaycan dilində kitabların instituta gətirildiyi gün əsl kitab bayramına çevrilmişdi.

- Bəs utancaqlığınız qalib gəlməyiniz necə baş verdi?

- Yevgeni Semyonoviçdən başqa bizim kursun daha üç müəllimi var idi: Novosadov, Çerkasova, Savçenko. Bütün kurslar kimi biz də dörd diplom tamaşası hazırlamalı idik: “Həyatın dibində” və “İki veronali”ni Azərbaycan dilində, “Lyubov Yarovaya” və “Zorən təbib”i rus dilində təhvil verməliydik. O institutda diplom tamaşaları əsl səhnədə, əməlli-başlı dekorasiyalarla hazırlanır. O dövrün bütün görkəmli sənətkarları nəinki bu tamaşalarda, məşqlərdə, bütün digər imtahanlarda da iştirak edirdilər. İmtahanlar da, diplom tamaşalarının təhviyi də açıq keçirdi. Üçüncü kurs, sentyabrın 1-i idi. Diplom tamaşalarının rolları bölünəndə mənə bircə rol ayırdılar, o da “İki veronali”da qulluqçu Lüçetta obrazı. Çox hiddətləndim – necə yəni, mənim kimi əlaçlı tələbəyə bircə rol, o da qulluqçu?! Əlimi qaldırıb dedim ki, etüd göstərmək istəyirəm. Yevgeni Semyonoviç çox təəccübləndi. Sevincək dedi ki, buyur, Həmidə. Orada auditoriyanın quruluşu başqa cürdür – masalar üç paralel sırada yox, divarlar boyunca dairəvi qoyulub, ortalıq etüdlər göstərmək üçün boş saxlanılıb. Yevgeni Semyonoviç soruşdu ki, hansı obrazı göstərmək istəyirsən: yaxın adamını itirəni, yoxsa bircə pul istəyəni? Dedim ki, yaxın adamını itirəni. Keçdim mərkəzə, stulda oturub ayağımı ayağımın üstünə qoydum və başladım incik, acıqlı baxışlarla Yevgeni Semyonoviçə baxmağa. Mənə yalnız qulluqçu rolunu verməsi heysiyyətimə toxunmuşdu axı...

Müzakirədə uşaqlar məni tənqid edib deyəndə ki, biz Həmidəyə inanmadıq, yaxın adamını itirmiş kəs o cür otura bilməz, büzüşüb otura bilər, Həmidənin oturuş tərzi isə arxayınlıq əhvalını göstərir, mən hönkürtü ilə ağlamağa başladım və özümə söz verdim ki, bundan sonra aktrisalıq bacarığımı sübut edəcəyəm. Beləliklə, məşqlər başladı. Savçenko məni tərifləyəndə Sergey Bondarçuk demişdi ki, Həmidənin rolun öhdəsindən gəlməsi təsadüfdür. Amma mən təslim olmaq fikrində deyildim. Nəhayət, Bondarçuk Lüçettanın öhdəsindən gəlməyimin təsadüf olmadığını etiraf etdi və... həтта Yevgeni Semyonoviç dedi ki, sən xanım rolu ilə qulluqçu rolunun ifaçılarını səhv salmışsan. Yəni “İki veronali”dakı Silviya obrazında Bondarçuk məni görürdü. Onda anladım ki, mən xarakter aktrisasiyam.

Məşqlər başlayandan bəri hamısında iştirak edirdim. Baxa-baxa rolların hamısını öyrənmişdim. Bir gün “Lyubov Yarovaya”nın məşqində Panova rolunu ifa edəcək tələbə yoldaşlarımdan biri rejissorun dediklərini canlandırma bilmədi. Rejissor çox əsəbiləşmişdi. Onda mən Panova obrazını göstərmək üçün icazə istədim, rejissor da ələcsizliqdan, heç üzümə baxmadan icazə verdi.

Rolu ifa etməyə başlayanda isə başını qaldıraraq heyrətini gizlədə bilmədi, dedi ki, bax, bu rolu belə oynamaq lazımdır.

“Zorən təbib”də Lüsində rolunda çıxış edəcək tələbə yoldaşım ikinci kursda ailə qurmuşdu, məşqlər başlayanda isə ana olmağına artıq üç ay qalmışdı. O obraz isə çox hərəkətli idi, gözəl də paltar tikilmişdi onunçün, qaça-qaça gələndə kəpənəyə oxşayırdı. Məşqlərin birində Yevgeni Semyonoviç qızın vəziyyətindən xəbər tutdu və dedi ki, bu vəziyyətdə onu bu cür dinamik rolda səhnəyə buraxmaq böyük riskdir. Vəziyyət, doğrudan da, çox gərgin idi, çünki

ikiyə məşq günü qalmışdı, tamaşa artıq təhvil verilməliydi, amma belə bir vəziyyət yarandığı üçün tamaşa ləğv edilə bilərdi. Çerkasova dedi ki, Həmidə bütün məşqlərdə iştirak edib, bəlkə, onu sınaqdan keçirək?

Yevgeni Semyonoviç inanmırdı ki, məşqlərə oturub baxmaqla bu rolun öhdəsindən gələcəyəm. Amma hər şey gözlənilməyindən də yaxşı alındı. “Proqon”da bu rolu mən ifa etdim və beləliklə diplom müdafiəsinə iki tamaşa ilə buraxıldım – “İki veronali”da Silviya, bir də “Zorən təbib”də Lüsində rolu ilə. Panova rolu isə qırmızı diplomuma nəzəri rol kimi yazıldı. Vidalaşanda Yevgeni Semyonoviç dedi ki, sən əvvəldə utancaq olduğun, heç bir epizod göstərmədiyən üçün sənənin aktrisalıq bacarığının istiqamətini gec kəşf etdik, sən xarakter aktrisasi imişsən.

- Amma belə rollarınız çox azdır...

- Çünki bizim rejissorlar potensialımın belə bir vacib cəhətini hələ də görmürlər, ona görə də, çox vaxt məni müsbət, passiv qadın obrazlarına dəvət edirlər. Bir sözlə, Azərbaycan kinosunda istedadım tam açılmayıb...

Samirə Behbudqızı

AVROPADA DOKTORANTURA TƏHSİLİ İSLAHATI

*Aleksandra Bitusikova,
Avropa Universitetləri Assosiasiyasının
baş məsləhətçisi (Belçika, Brüssel)*

*Professor Hamlet İsaخانlının Magistratura, doktorantura və elmi işlər bölməsinə təqdim etdiyi
bu məqalə maraq doğurduğu üçün Azərbaycan dilinə çevirib,
geniş auditoriyaya təqdim etmək qərarına gəldik*

Avropada doktorantura təhsili son 10 ildə köklü transformasiyaya uğramışdır. Bu transformasiya bir neçə tələbə cavab olaraq baş vermişdir: qloballaşan iqtisadiyyatda əmək bazarının dəyişən xarakteri, Avropa Birliyinin, Avropanı dünyada biliklərə əsaslanan iqtisadiyyatda gücləndirməyi nəzərdə tutan tədqiqat və təhsil sahəsindəki ümumi proqramı və islahatlar aparmaqla Avropa universitetləri arasında əməkdaşlığı gücləndirə biləcək Avropa ali təhsil sisteminin yaradılması, təhsilin keyfiyyətinin artırılması, tələbələrin və akademik heyətin mobilliyini sürətləndirməyi və məzunların işlə təmin olunmasını qarşısına məqsəd qoymuş “Boloniya prosesi” adlandırılan hökumətlərarası Avropa təşəbbüsü və s.. Boloniya prosesi ali təhsilin davamlı inkişaf tarixinə malik ölkələr, eləcə də 1990-cı ildə kommunizmin süqutundan sonra Avropa cərəyanına qoşulmuş ölkələr də daxil olmaqla iştirakçı Avropa ölkələri tərəfindən idarə olunur.

“Harmonizasiya” ifadəsi, bir qayda olaraq, Boloniya prosesini təsvir etmək üçün istifadə olunur. Bu ifadə, Boloniya prosesini Avropada təhsil modellərinə və universitet tiplərinin müxtəlifliyinə təhlükə kimi gören elm adamlarını təşvişə salır. Həqiqətən də, Avropanın mədəniyyət, tədqiqat və təhsil ənənələrinin zənginliyi ən yaxşı tələbələrə cəlb

etmək üçün istifadə oluna biləcək vasitədir. Əgər Avropa universitetləri qlobal “istedad uğrunda mübarizə”də nailiyyət əldə etmək istəyirlərsə, onlar əməkdaşlıq və ünsiyyət qurmaq üçün daha yaxşı yollar axtarmalıdır.

Doktorantura təhsili Boloniya prosesində ali təhsilin üçüncü pilləsi hesab olunur. Avropada bu, “magistraturadan sonrakı təhsil” (“postgraduate education”), həmçinin tədqiqat təlimi (“research training”) kimi də tanınır. Doktoranturada təhsil almaq üçün qəbul olunmuş şəxslər tələbə yox, “doktorluğa namizədlər” (“doctoral candidates”) adlandırılırlar. Doktorluğa namizədlər tələbələr və işçilərin (və ya hər ikisinin) leqal statusuna malikdirlər. Onlar karyeralarının başlanğıcında “ilkin mərhələ tədqiqatçıları” hesab olunur və onlara sosial təminat, sağlamlıq və təqaüdlə bağlı bütün hüquqlar verilməlidir. Avropa universitetləri və nüfuzlu ictimai təşkilatlar doktorluğa namizəd və gənc tədqiqatçıların status və şəraiti üçün kollektiv məsuliyyət daşıyırlar.

Avropada doktorluq dərəcəsi verən 1000-dən çox universitet və ali təhsil müəssisəsi var. Bu istiqamətdə dəqiq statistik məlumatın toplanması, keyfiyyətin dəyərləndirilməsi, müqayisə edilməsi və qitə üzrə doktorluq təhsilinin səmərəliliyinin müəyyənəndirilməsi bir qədər çətin məsələdir. Avropa Universitetlər Assosiasiyası 2003-cü ildən bəri doktorluq təhsilinin mürəkkəb mənzərəsini bir qədər aydınlaşdırmaq üçün Avropada doktorluq təhsilinin inkişafı barədə məsələləri Avropa universitetləri nümayəndələrinin müzakirəsinə çıxarmağa çalışmışdır. Avropa Universitetlər Assosiasiyası Avropa universitetlərinin nümayəndəsi olaraq, Brüsseldə yerləşən müstəqil təşkilatdır. Onun üzvləri 46 müxtəlif ölkədən olan və doktorluq dərəcəsi verən təqribən 800 universitetdən ibarətdir və bu say hal-hazırda artmaqdadır. Avropa Universitetləri Assosiasiyası layihələr, sorğular, konfranslar və seminarlar vasitəsilə doktorantura təhsili barədə geniş miqyasda beynəlxalq müzakirələrin aparılmasına təşəbbüs göstərmişdir. Təhsil islahatında son inkişaf meyillərinə keyfiyyətin artırılmasına edilən cəhdlər və doktorantura təhsilinin təşkilini bir qədər dəyişməklə Avropa doktorantura təhsilinin cəlbədiciliyinin artırılması

daxildir.

DOKTORANTURA TƏHSİLİNİN TƏŞKİL OLUNMASI

Müxtəliflik Avropa doktorantura təhsilinin təşkilində bir açar sözdür. Əksər Avropa ölkələri və universitetlərində ABŞ üslublu magistratura və doktorantura təhsilini birgə təklif edən bölmələr mövcud deyil. Son zamanlarda isə doktorantura təhsilində fərdi tədris modeli ortaya çıxmışdır ki (həmçinin “master slave” və ya “şagirdlik modelləri” kimi də tanınır), bu da doktorluğa namizəd şəxs və elmi rəhbərin birgə işinə əsaslanır və heç bir xüsusi strukturlu kurs mərhələsini özündə ehtiva etmir. Müxtəlif ölkələrdə və sektorlarda çalışacaq gənc tədqiqatçıların hazırlanmasında bu modelin nə dərəcədə uyğun olması sualı hər zaman aktualdır. Avropada gedən inkişaf xüsusi strukturlu proqramların və magistratura, doktorantura və elmi tədqiqat bölmələrinin inkişafına istiqamətlənmişdir. Avropa Universitetlər Assosiasiyasının sorğusuna görə universitetlər təqribən ənənəvi fərdi modellərlə yanaşı, magistratura, doktorantura və elmi tədqiqat bölmələri haqqında da məlumat təqdim etmişlər.

Magistratura, doktorantura və elmi tədqiqat anlayışı ölkədən ölkəyə, hətta universitetdən universitetə fərqlidir. Müxtəlif adlar, etiketlər və modellər çəşqinlik yaradır. Lakin Avropada belə bir bölmə özünün məlum administrasiyası, rəhbərliyi və xüsusi fond dəstəyi olan universitetlərin müstəqil qurumudur. ABŞ-da isə magistratura, doktorantura bölməsi doktorluğa namizədlərin, bəzən hətta magistrələrin də daxil olduğu təşkilatdır. Onlar işə qəbul və qəbul imtahanlarının təşkili ilə məşğul olur, kurs və seminarlar təklif edir, ümumi bacarıqları inkişaf etdirmək barədə təlimlər təşkil edir, tələbələrin elmi rəhbər və keyfiyyət dəyərləndirilməsi məsələlərinə məsuldur.

Bu modelə Birləşmiş Krallıq, Niderland, Almaniya və Türkiyədə rast gəlinə bilər. Ümumilikdə Avropada isə doktorantura və ya elmi tədqiqat bölməsi universitet və ya universitetlərarası strukturdur ki, bura yalnız doktorluğa namizədlər daxildir və müəyyən sahə üzrə (məsələn, psixologiya üzrə doktorantura bölməsi) və ya tədqiqat sahəsi üzrə (məsələn, iqlim dəyişikliyi üzrə tədqiqat bölməsi) təşkil oluna bilər. Bu modelə, adətən, bir universitet daxil olur (Finlandiya, Norveç, Danimarka və Niderlandda olduğu kimi). Lakin bu, bir neçə universitetin və ya qeyri-universitet tədqiqat təşkilatlarının yaxın əməkdaşlığı əsasında həyata keçirilir (məsələn, Almaniya da olduğu kimi).

Bu modellərdən heç biri mütləq deyil. Müxtəlif ölkələr və hətta ayrı-ayrı universitetlər təhsil və tədqiqat ənənələrindən, milli qanun və fond şəraitindən asılı olaraq, hər iki modeli qəbul edə

bilər. Avropa ölkələri kimi, Avropa universitetləri də müxtəlifliyini qorumaq istəyir. Avropanın doktorantura təhsilinin fərqli strukturu xaricilərə çəşdirici görünü bəzən. Lakin deviz birdir: “Vahid məqsəd, müxtəlif yollar”.

Magistratura, doktorantura və elmi tədqiqat bölmələrinin dəyərləndirmələrinə görə bu strukturların çoxlu üstünlükləri var. Onlar tədqiqat mühitini stimullaşdırır, gənc və yaşlı tədqiqatçıları bir araya gətirir, elmi rəhbərlərə dəstək olur, aydın prosedurası ilə qəbul prosesini daha şəffaf edir, ümumi bacarıqların inkişaf etdirilməsinə dair və digər məsələlər üzrə treninlər, keyfiyyət təminatı və monitoring təşkil edir, beynəlxalq və institutlararası əməkdaşlıq və mübadilə imkanlarını genişləndirir. Son 10 ildə bu cür bölmələrlə işləyən universitetlər artıq struktur və keyfiyyət dəyərləndirilməsinin, iki ildən bir və ya illik hesabatların təqdim olunmasının, tələbələrin sərbəst işləmək imkanlarının yaradılmasının, tədqiqat proqramlarının yenilənməsi üçün şəxsi web saytların hazırlanmasının, elmi rəhbər və doktorantlar arasında, eləcə də geniş tədqiqatçı kütləsi arasında ünsiyyəti asanlaşdıran web platformalarının yaradılmasının nəticəsi kimi reytingin artdığını görə bilərlər.

Avropada doktorantura təhsilinin müddəti əvvəllər 6 ildən 8 ilə qədər idi. Lakin struktur proqramların və bölmələrin təqdimatı ilə bu müddət azaldılmışdır. Hal-hazırda Boloniya prosesində doktorantura təhsilinin müddəti 3 ildən 4 ilə qədərdir və bu müddət təqaüd və qrant proqramlarının müddətindən asılı olaraq dəyişə bilər. Dərəcəni qazanmaq üçün real müddət 4 ildən 5 ilə qədərdir. Halbuki, bir çox hallarda bu, uzun müddət hesab olunur.

ELMI RƏHBƏRLİK MƏSƏLƏLƏRİNİN İNKİŞAF ETDİRİLMƏSİ

Yeni təşkilati struktur doktorantura təhsilinin keyfiyyətinin artırılması ilə əlaqədar bütün sahələrdə, xüsusilə elmi rəhbərlik məsələlərində yeni innovasiyaların ortaya çıxmasına səbəb olur. Doktorantlar və gənc tədqiqatçılar arasında keçirilən milli dəyərləndirilmələr və sorğular elmi rəhbərlik məsələlərinin və yeni standartların inkişaf etdirilməsinə istiqamətlənmişdir. Doktorant, elmi rəhbər və universitet arasında bağlanan müqaviləni (hüquq və öhdəliklər barədə aydın ifadə olunmuş tədqiqat planının da daxil olduğu) yaxşı bir təcrübə kimi göstərmək olar.

Fərdi elmi rəhbərlik kimi ənənəvi modeli tətbiq etməkdənsə (klassik alman nümunəsi “Doktorvater” – “Doktor ata”), bir çox universitetlər bir neçə elmi

rəhbər və ya komanda rəhbərliyini inkişaf etdirməyə üstünlük verir. Bu cür rəhbərlik üçün bir neçə model mövcuddur. Məsuliyyət və öhdəliklərin paylaşdırıldığı çoxsaylı elmi rəhbərlik modelinə iki və ya üç elmi rəhbər daxil olur (onlardan biri baş elmi rəhbər sayılır). Məsələn, bir elmi rəhbər doktorantura təhsilinin inzibati və təlim məsələləri üzrə məsuliyyət daşıyır, digəri tədqiqat prosesinin həyata keçirilməsi ilə məşğul olur, sonuncu qeyri-akademik sahədən, məsələn, sənaye sahəsindən də ola bilər. Doktorant və elmi rəhbər arasında fərdi əlaqənin aspektləri hələ də aktualdır və müəyyən mənada dəyərləndirilməlidir.

Elmi rəhbərlərin davamlı professional inkişafı elmi rəhbərlik məsələlərinin inkişaf etdirilməsində vacib məsələdir. Bir çox Avropa ölkələrində bu cür professional inkişaf mühüm tələb kimi səslənir. Bir çox ölkələrdə yalnız uzun tədqiqat təcrübəsinə malik və yaxşı tədqiqat nəticələri olan professorlar və ya professor müavinləri elmi rəhbərlik edə bilər. Bu cür alimlərin təlimləndirilməsi elə də ağlabatan görünür. Baxmayaraq ki, Birləşmiş Krallıq, İsveç, Danimarka və Finlandiya elmi rəhbərlərin təlimləndirilməsi təcrübəsini irəli sürür və bir çox universitetlərdə bu cür təlimlər yeni başlayan alimlər üçün bir nömrəli məsələdir. Təcrübəli elmi rəhbərlərin cəlb olunması və onların işinin keyfiyyətinin artırılması üçün universitetlər interaktiv seminarlar və diskussiyalar təşkil edirlər.

Avropa doktorantura təhsilindəki müxtəlifliyi başa düşmək bir qədər çətinlik yarada bilər, lakin fikirləşməliyik ki, bu, bütöv qitənin müxtəlifliyini əks etdirir. Yüz illərlə davam edən inkişafdan sonra Avropada müxtəlif millətlər və mədəniyyətlər mövcud olduğu kimi, təbii olaraq, tədqiqat və təhsilə müxtəlif yanaşmalar da mövcuddur. Qloballaşma erasında Avropa təkə nüfuzlu elm adamlarına və tədqiqat təcrübəsinə güvənib, yerində dura bilməz. O, müasir dünyanın tələbinə cavab verməlidir. Avropada doktorantura təhsilinin islahatı daxili və qlobal inkişaf tələblərinə bir növ cavabdır. Avropa universitetləri bu tələblərə birgə işləmək, əməkdaşlıq və təcrübə mübadiləsi etmək və ən əsası, birlikdə güclənməklə cavab verir.

From Academe: Jan-Feb 2009 issue (journal of AAUP)_ American Association of University Professors

**İngilis dilindən tərcümə edən: Leyla Salayeva
Magistratura, doktorantura və elmi işlər
bölməsi**

İKT

AZƏRBAYCAN IT İNKİŞAF HESABATINDA MÖVQELƏRİNİ YAXŞILAŞDIRIB

Ümumdünya İqtisadi Forumu (ÜİF) informasiya texnologiyalarının inkişafı haqqında (Global Information Technology Report 2013) yeni hesabat dərc edib. Forumun saytında yerləşdirilən hesabatda

dünyanın 144 ölkəsinin şəbəkə hazırlığı indeksi (N RI) öz əksini tapıb.

Azərbaycan ötən ilki göstəricisini 5 pillə yaxşılaşdıraraq hesabatda 4,11 balla 56-cı mövqeni tutub.

ÜİF mütəxəssisləri habelə "Azərbaycan: Sürətlə dəyişən dünya şəraitində böyük ambisiyalar" başlığı altında ölkəyə ayrıca bölmə həsr ediblər. Burada respublikanın İKT-nin inkişafı və bu sektorda maksimum fayda əldə olunması üzrə söyləri haqqında danışırlar. Mütəxəssislər vurğulayırlar ki, ölkə İKT sektorunun inkişafına xüsusi önəm verir.

Trend xəbər verir ki, hesabatda Azərbaycanla yanaşı, Qazaxıstan (43-cü yer) və Rusiya (54-cü yer) MDB məkanında İKT sektorunun ən çox inkişaf etdiyi ölkələr kimi göstərilir.

Hesabatda Gürcüstan 65-ci, Ermənistan isə 82-ci yerdə qərarlaşıb.

ÜİF-nun mütəxəssisləri Azərbaycanda IT-nin inkişafının güclü tərəfləri kimi bu sektorun hökumət üçün prioritet olmasını, innovasiyalara hazırlıq, əhəlinin savadlılığı, İKT xidmətlərinin əlçatan olduğunu göstəriblər.

Hesabatda birinci yeri Finlandiya tutub. İkinci yerdə Sinqapur, üçüncü yerdə isə İsveç qərarlaşıb. İlk onluğa, həmçinin Niderland, Norveç, İsveçrə, Böyük Britaniya, Danimarka, ABŞ və Çin daxil olub.

Hesabatın hazırlanmasında məqsəd internet şəbəkə-lərinin inkişafına təsir edən amilləri müəyyənləşdirmək, informasiya texnologiyalarının inkişafında nizamlaşdırma və biznes-infrastruktur amillərinin analizidir.

Hesabatın metodologiyası üç komponentdən ibarətdir:

- "Mühit" - texnoloji bazar, tənzimləyici, qanunvericilik iqlimi, İKT infrastrukturunu qiymətləndirilir.

- "Hazırlıq" - hökumətin, işgüzar dairələrin, fərdi istehlakçıların İKT-dən istifadə imkanları qiymətləndirilir.

- "İstehlakçı" - hökumətin, işgüzar dairələrin və fərdi istehlakçıların İKT məhsulları və xidmətlərindən istifadə bacarıqları qiymətləndirilir.